

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Krátkodobá ekonomická migrace do Švédska
(migranti z Novopacka – případová studie)

Bc. Jan Zapadlo

Diplomová práce

2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

Ve Valdicích dne 25. 6. 2010

Jan Zapadlo

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval všem svým respondentům, na jejichž cenných výpovědích je tato práce založena. Dále děkuji prof. PhDr. Leoši Šatavovi, CSc., za odborné vedení práce. Děkuji svým přátelům a kolegům za věcné připomínky a v neposlední řadě rodině, za podporu.

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá fenoménem migrace a konkrétním příkladem krátkodobé ekonomické migrace do Švédska. Hlavně mezi mladými lidmi je oblíbené a rozšířené cestování za prací, zejména do zemí západní Evropy. Švédsko sice mezi tradiční destinace nepatří, avšak zázemí, které zde vytvořili rodáci z Novopacka, přitahuje stále větší množství sezónních pracovníků nejen z tohoto regionu. Práce je založena na terénním výzkumu a studiu příslušné literatury.

Abstract

The paper deals with the migration phenomena and in particular examples of short-term economic migration to Sweden. Travelling around Europe is very popular at this time, primarily among young people. Indeed Sweden is not the traditional destination for jobseekers but the environment created by two men from Nová Paka is attracting an increasing number of seasonal workers not only from Nová Paka region. The diploma paper is based on field research and studies of relevant literature.

Title:

Short-term working migration to Sweden – Novopacko case study

Klíčová slova:

Migrace, teorie migrace, transnacionalismus, integrace, Švédsko

Key words:

Migration, theory of migration, transnationalism, integration, Sweden

Obsah

Obsah	7
Úvod	13
Metodologie	16
1. Pojem migrace	18
1.1 Základní pojmy a čísla.....	21
1.2 Typologie migrace	23
1.3 Ekonomické teorie migrace	26
1.4 Historie migrace	31
1.5 Transnacionální migrace.....	33
1.6 Migrace v Evropské unii.....	39
1.6.1 Společná politika	40
1.6.2 Integrace cizinců.....	41
2. Švédsko	45
2.1 Základní údaje	46
2.1.1 Historie	46
2.1.2 Národnostní menšiny	48
2.1.3 Švédština	49
2.2 Migrace do Švédska.....	51
2.3 Integrační politika.....	56
2.3.1 Úřady	59
2.3.2 Povolení.....	60
2.3.3 Koncentrace imigrantů	61
2.4 Ekonomika ve Švédsku	63
2.4.1 Lesnictví.....	64

3. Společnost Soonrich	67
3.1 Pracovníci	71
3.1.1 Příprava na práci.....	74
3.2 Soonrich a Novopacko.....	75
3.3 Volný čas.....	78
Závěr.....	80
Použitá literatura a zdroje.....	84
Přílohy	89
Seznam obrázků	89
Seznam respondentů.....	89
Obrazová příloha	90

Úvod

Předkládaná případová studie se zabývá otázkou migrace, konkrétně pak pracovní migrací z České republiky do Švédska. Fenomén pracovní migrace do zemí západní Evropy je zřetelný zejména mezi mladými lidmi, kteří se vydávají do zahraničí z důvodů ekonomických, sociálních, či jen tak za poznáním a zkušeností. Evropský prostor se v posledních letech stal skutečně společným a migrace se tím pádem stává absolutní a nepopiratelnou součástí našich životů.

Studie není pevně rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Podklady získané terénním výzkumem jsou vkládány průběžně do textu, neboť jsem přesvědčen, že tímto způsobem dosáhnu vyšší aktuálnosti a provázanosti s praxí. Tematická dělení nabízejí tři základní oddíly. První se věnuje výkladu fenoménu migrace, migračním teoriím, transnacionální migraci a migraci v rámci Evropské unie. Základním právem každého občana EU je možnost začít žít a pracovat v jakékoli členské zemi a tento fakt je důležitou premisou do dalšího oddílu, který se věnuje práci a pracovním migrantům ve Švédsku. Blok třetí pak analyzuje konkrétní společnost – Soonrich s.r.o., která zaměstnává české pracovní migranty na švédském pracovním trhu.

Jak bylo řečeno, první část předkládané práce se věnuje migraci samotné. Migrace provázela člověka od počátku jeho existence, v současné době však narostl tento fenomén do nebyvalých rozměrů. Člověk byl nucen se přemísťovat z místa na místo z nejrůznějších příčin a důvodů. Nejprve to bylo stěhování za obživou, které se postupně měnilo v pohyb za lepším živobytím a pracovními příležitostmi, až k nedobrovolnému vyhnání nebo opuštění země původu z důvodu politické represe, a s tím spojenému nedodržování lidských práv. Během staletí ovšem migrace nabírá na intenzitě i významu a přelom dvacátého a jednadvacátého století můžeme nazvat věkem migrace. Česká republika přitom, stejně jako jiné postkomunistické státy, byla dlouhou dobu od zahraniční migrace spíše izolována, což se - zejména mladí lidé - snažili od 90. let rychle dohnat. Začali objevovat pracovní trhy v západní Evropě a potažmo po celém světě. Postupně se integrovali mezi skupiny migrantů cestujícími napříč kontinenty za lepším příjmem, kompletují rodiny a v neposlední řadě zvyšují

svůj sociální a lidský kapitál, pro následné lepší uplatnění na domácím trhu práce i v osobním životě. Tento boom migrace za prací sice utrpěl na intenzitě počátkem roku 2009 celosvětovou hospodářskou krizí, kdy zaznamenal jistý pokles poptávky po pracovní síle. Existují ovšem obory, kterých se krize nijak zvláště nedotkla a vytvářejí poptávku neustále. Právě takovýto specifický obor představím v následujících kapitolách textu.

Přes migraci v rámci Evropské unie se v této práci dostáváme ke konkrétní zemi, kterou je Švédsko a později ke skupině migrantů, kteří opouštějí Českou republiku ve prospěch Švédského království. V případě Švédska, tradiční imigrantské země, jsou cizinci přitahováni štědrým sociálním systémem a vysokými platy. Především průmysl a lesnictví se tu projevuje velkou poptávkou po pracovní síle, čehož využila i mnou zkoumaná společnost. Švédské lesy se totiž rozprostírají zhruba na polovině území státu a údržba, výsadba a zpracování dřeva hrají markantní roli na tamním trhu práce. Jedná se o tradiční způsob obživy, který však v dnešní době trpí odlivem obyvatel do měst, kde si lidé hledají méně náročnou práci a s lepší dostupností služeb, než je tomu v odlehlých oblastech švédské divočiny. Tuto vzniklou mezeru v poptávce po pracovní síle vyplňují právě pracovní migranti z různých koutů světa, Českou republiku nevyjímaje.

Jakákoli migrace je mnohem snazší, má-li člověk v cílové destinaci někoho známého, někoho, o koho se může v počátcích opřít, kdo mu pomůže. Přesně tuto výhodu využila řada mladých lidí z Novopacka na Jičínsku, kteří se vydali za prací do švédského lesa. Poslední oddíl předkládané práce rozebírá společnost, působící na švédském trhu práce a najímající pracovní migranty z České republiky. V roce 2006 totiž vznikla v Nové Pace společnost Soonrich s.r.o., která zprostředkovává lesnickou činnost ve švédském prostředí. Soonrich založili dva spolužáci z novopackého gymnázia, na základě vlastních zkušeností nabytých při opakovaných letních brigádách ve švédském lese. Předmětem jejich činnosti jsou zejména lesnické služby v podobě prořezávání lesů a jejich nové výsadby, likvidace náplavových a náletových porostů, či údržba krajiny. Každým rokem pak za nimi přijíždí řada pracovníků, převážně z Novopackého regionu, na sezónní přivýdělek. Složení migrantů je velmi

různorodé, časté pojitko ovšem je neutěšená ekonomická situace a špatné zkušenosti z domácího trhu práce.

Součástí mé práce je několik výzkumných otázek, na které jsem se snažil nalézt odpovědi během terénního výzkumu:

- Co vede migranty k opuštění České republiky?
- Jaká je hlavní motivace migrantů, existují další důvody k opuštění ČR?
- Co očekávají od svého pobytu?
- Jakým způsobem se integrují do švédské společnosti?
- Pomůže jim zkušenost ze Švédska v uplatnění na domácím trhu práce?

Jako zdroj pro vytvoření prvních dvou bloků této práce jsem použil literaturu a internetové zdroje k danému tématu. Vzhledem k tomu, že se dá migrace přiřadit k tzv. populárním tématům, literatury týkající se tohoto problému je dostatek. Problém však nastával téměř pokaždé, chtěl-li jsem podrobnější údaje týkající se Švédska. Získávání údajů o migračních je totiž často komplikované, ovlivněné legislativou daných států (závislé na určení definice emigrantů, imigrantů, azylantů...). Z důvodu potřebné aktuálnosti dat při zpracovávání konkrétních problémů, je většina publikací v internetové podobě. Proto i v této práci byly používány zdrojové údaje především z internetových serverů – ČSÚ (Český statistický úřad), Eurostat a Ministerstvo vnitra a zahraničí ČR i Švédska a stránky příslušných institucí. Nicméně byl-li jsem v koncích a nemohl se potřebných dat dopátrat, obrátil jsem se přímo na švédské instituce a bez většího prodlení mi vždy poskytli vyžadované informace.

Metodologie

Můžeme říci, že pro kvalitativní výzkum je typické, že v centru výzkumné pozornosti jsou lidé či lokality, ve kterých člověk žije nebo pracuje. Problém, který si vytyčujeme, není nikdy zcela ohraničený, ale stále jej při výzkumu vyjasňujeme. Fenomén, který je předmětem našeho výzkumného zájmu zkoumáme v jeho přirozeném prostředí, ale v mém případě jsem musel v podstatě toto přirozené prostředí posunout za mnou. Z důvodu pracovní vytíženosti, jsem byl přinucen přesunout terénní výzkumnou cestu ze Švédska do České republiky a materiál pro diplomovou práci získávat z výpovědí zaměstnanců bývalých, nebo toho času v Čechách. Přes zimu se práce ve Švédsku pro Soonrich vyskytuje pouze ojedinele. Zaměstnanci tudíž odjíždějí kolem listopadu a až zhruba do března zpět domů, a této pracovní pauzy jsem využil já pro svůj výzkum. Zkoumání běžného života v přirozených podmínkách má samozřejmě svůj neocenitelný přínos, nicméně přímé rozhovory s informátory dávaly v mém případě výzkumu nádech nadhledu a často i prostor pro urovnání myšlenek respondentů. Valná většina konzultací byla navíc spjata se zakladateli společnosti, kteří mají o svém podnikání samozřejmý přehled, a lokace takovýchto rozhovorů hraje v tomto případě pramalou roli.

Při terénním výzkumu bylo dbáno na etické zásady a metody antropologického výzkumu. Mezi hlavní nástroje výzkumu byla metoda kvalitativního výzkumu, komparace a analýza odborných dokumentů. Výzkum byl postaven především na polostrukturovaných rozhovorech. Získané materiály a informace z terénního výzkumu byly následně použity jako podklad pro vypracování této práce.

Jedná se o případovou studii, která nahlíží na toto téma optikou výzkumného souboru mých respondentů v daném čase. Práce nemá za cíl generalizovat získané poznatky na širší populaci, týká se pouze lidí sdružených kolem společnosti Soonrich.

Při získávání kontaktů se velmi osvědčila metoda sněhové koule, kdy jsem od vrcholu pomyslné pyramidy – vedení firmy – získával kontakty na další spolupracovníky. Předkládaná práce, jak již bylo předestřeno, je podepřena hlavně

rozhovory s majiteli společnosti, avšak musím ocenit ochotu, s jakou se se mnou stýkali i ostatní informátoři, jak bývalí, tak současní zaměstnanci. Všechny osoby, které jsem oslovil, byly příznivě nakloněny mému výzkumu a byly ochotny zodpovědět mé otázky. Snažil jsem se samozřejmě zajistit dostatečně různorodý vzorek respondentů tak, abych obsáhl vše podstatné, s co největší autenticitou. Jediným vážnějším problémem byla pracovní vytíženost obou majitelů, žijících navíc v současné době ve Švédsku, kterou jsme vyřešili dlouhými telefonními rozhovory přes internet nebo mobilní síť. Spolu s jejich občasnými návštěvami České republiky jsem měl dostatek informací tuto studii provést. Většina rozhovorů, jak s majiteli tak se zaměstnanci, byla nahrávána na diktafon a s neochotou záznamu rozhovoru na diktafon jsem se nesetkal ani v jednom případě. Délka takového sezení se pohybovala zhruba okolo jedné hodiny a místem setkání bylo většinou prostředí domova nebo kavárny či jiná veřejná místa.

1. Pojem migrace

I dříve jsme zažívali migraci v podobném rozsahu jako dnes. Na počátku 20. století byla v pohybu přibližně tři procenta světové populace. O sto let později to podle odhadů OSN bylo více než 190 milionů lidí, tedy znovu přibližně tři procenta populace. A počet migrantů nadále roste. Podle nové zprávy OECD proudí do vyspělých zemí každým rokem o 10 procent více přistěhovalců.¹ *Největší počet mezinárodních migrantů žije v Evropě (více než 61,1 mil.), která je následována Asií (53,3 mil.), Severní Amerikou (44,5 mil.) a Afrikou (17,1 mil.). Obrovský nárůst migrace zaznamenala právě Evropa, relativní počet migrantů se zvýšil dvakrát, z 18,9 % v roce 1960 na 33,6 % v roce 2005, ale absolutní počet se zvýšil téměř čtyřikrát.*²

Migrace je celosvětový fenomén a ve zkratce přináší změny na poli demografie, v ekonomických a sociálních strukturách a přináší novou kulturní rozmanitost. Konec 20. a začátek 21. století potom můžeme podle Castlese a Millera nazvat přímo věkem migrace (The Age of Migration). Před vyčleněním základních typů migrace, je třeba seznámit se s hlavními příčinami migrace, které samotnému procesu předcházejí. Zatímco do roku 1989 převládaly a migrační pohyb ovlivňovaly zejména válečné, náboženské, rasové či politické i ekonomické důvody, koncem 20. století dominují ekonomické faktory především. Za nejvýznamnější ekonomický faktor migrace lze obecně uvést snahu dosáhnout vyššího reálného příjmového standartu, respektive celkové životní úrovně.³

I když je v poslední době migrace často skloňována a stalo se z ní jedno z „populárních témat“ na mezinárodní úrovni, samotné vymezení pojmu není zrovna jednoznačné. Můžeme ji zkoumat v několika rovinách. Nejčastěji je migrace charakterizována jako přesun jednotlivců nebo skupin přes vnitřní či vnější politické hranice státu na určité časové období (trvale, dlouhodobě, krátkodobě).

---

¹ Dostupné na: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1308>

² Rejšková, T., Stojanov, R., Šolcová, P., Tollarová, B.: Remitence zasílané z České republiky a jejich rozvojový dopad. 19. 6. 2009 [cit. 2010-05-12]. Články. Str. 6

Dostupné z www: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2187666>

³ Castles, S., Miller, M.J.: The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World. New York : The Guilford Press 1993

Vezmeme-li si na pomoc terminologický slovník, dozvídáme se, že migrace - neboli stěhování, demografy též nazývána mechanický pohyb obyvatelstva, je přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.⁴

Migraci, jako společenský jev, lze zkoumat v několika rovinách i z různých úhlů pohledu. Tím nejzákladnějším dělením je bezesporu dělení na migraci dobrovolnou a nedobrovolnou/vynucenou, i když mnohdy nelze mezi těmito dvěma náhledy stanovit pevnou dělicí hranici, neboť v řadě případů, zvláště u migrace za prací, dobrovolná migrace splývá s kategorií migrace vynucené. Na migraci se dá nahlížet také z hlediska území a rozdělit ji na vnitřní a vnější. Pokud bereme jako územní jednotku stát, tak hovoříme o vnější migraci jako o zahraniční migraci. Podrobnější členění migrace lze nalézt níže v kapitole 1.2 Typologie migrace.

V migraci nejsou zahrnuty formy prostorové mobility, které jsou dočasné, nebo periodicky se opakující, jako je dojížděka za prací, turistika, studijní pobyt atd., ale i nomádismus⁵. Kritériem ohledně začlenění do migračních pohybů je většinou doba pobytu nebo právní status. OSN doporučuje jako limitní pro zařazení do kategorie migrace hranici jednoho roku pobytu vně daný stát, ale západní a většina rozvojových zemí je z hlediska času a vázanosti pohybu ještě mnohem liberálnější.⁶

Hlouběji do problematiky může uvést International Organization for Migration (IOM), která se nás snaží přimět porozumět tomu, že migrace má svou vlastní vnitřní dynamiku. Tato dynamika – samozřejmě v návaznosti na vnější faktory – může být nejlépe porovnávána s tím, co liberálové nazývají trh (marketplace). Místo, kde se realita setkává s produkty nabídky a poptávky, a kde jakákoli intervence připadá v úvahu jen s dodržením těchto mechanismů. Nepromyšlený a náhlý zásah většinou vede k nechtěným výsledkům. Vezmeme-li v potaz jak dlouho migrace existuje, je

---

⁴ Terminologický slovník. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

⁵ Nomádi jsou komunity lidí, jejichž způsob života preferuje spíše neustálé kočování z jednoho místa někam jinam před uselým životem na jednom místě (např. v jednom městě, státě atd.). Odhaduje se, že na Zemi žije okolo 30–40 milionů nomádů. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org>

⁶ Ocásková, K.: Evropská migrace a multikulturní společnost. Diplomová práce. PedF MU Brno 2006

dostatečně prokázáno, že migranti jsou v podstatě nezbytní. Objeví-li se kdekoli nabídka práce, vnitřní dynamika migrace okamžitě zareaguje. A zareaguje tak silně, že problém legálního přechodu hranice je až druhotným problémem.⁷ Migrující zkrátka mění směr svého pohybu s ohledem na změny v podmínkách migrace, které dané státy nastavují.

---

⁷ European Commission Project IOM: Migration Trends in Selected EU Applicant Countries, Volume II – The Czech Republic. IOM 2004, str. 3 - 8

1.1 Základní pojmy a čísla

Dříve než zde představím základní pojmy, rád bych nejdříve vyjasnil pozici migrantů a imigrantů. Zdánlivě totožné významy jsou v reálu velice odlišné.

Podle definice, používané ve většině členských států Evropské unie, je na **migranty** nahlíženo jako na občany EU, kteří se rozhodli usadit v jiném státě EU-27. Naproti tomu lidé z vnějšku EU, tedy nečlenských států, jsou nazýváni **imigranty**. Tato definice je založena na právu volného vstupu a volného pohybu mezi členskými státy.⁸

Další základní pojmy, které budou skloňovány na pozdějších stránkách, jsou níže vysvětleny pomocí terminologického slovníku⁹ Ministerstva vnitra.

Azyl - ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických (v ČR jsou důvody udělení azylu specifikovány v zákoně o azylu).

Emigrace – změna místa pobytu směrem z území domovského státu; emigrace je procesem, při němž obyvatelé opouštějí své domovské státy s cílem usídlit se v zahraničí.

Imigrace – změna místa pobytu směrem na území jiného než domovského státu; imigrace je procesem, při němž se na území států usídlují cizinci.

Migrace - přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.

Integrace cizinců - proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty.

---

⁸ Literature study on migrant workers. EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK 2007
Dostupné na: http://osha.europa.eu/en/publications/literature_reviews/migrant_workers

⁹ Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Uprchlík - státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant.

Rozmístění mezinárodních migrantů je značně nerovnoměrné. 60% mezinárodních migrantů pobývá ve vyspělých zemích, čtyřicet procent pak v zemích méně rozvinutých. Obecně lze prohlásit, že stávající trendy ukazují na převažující migrační proudy z méně rozvinutých a chudších zemí do zemí vyspělých. Hlavními cílovými oblastmi imigrantů jsou v současné době západní Evropa, severní Amerika a Austrálie.¹⁰ V polovině roku 2005 OSN odhadlo počet mezinárodních migrantů na více než 190 milionů osob. Za posledních pětadvacet let se počet mezinárodních migrantů více jak zdvojnásobil, vzrostl o více jak 110 milionů lidí.¹¹ Téměř 200 milionů lidí žije mimo svou mateřskou zemi, kde se narodili, nebo jejíž občanství nesou. Přibližně polovinu z této celosvětové migrační komunity lze nalézt v rozvinutých zemích. Sedm nejbohatších zemí světa (Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Japonsko, Kanada a USA) mají na svých územích zhruba jednu třetinu světové populace imigrantů.

---

¹⁰ Mikšová, M.: Azylová politika ČR v kontextu mezinárodní migrace a azylové politiky EU.
Dostupné na: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957399>

¹¹ Rejšková, T., Stojanov, R., Šolcová, P., Tollarová, B.: Remitence zasílané z České republiky a jejich rozvojový dopad. 19. 6. 2009 [cit. 2010-05-12]. Články. Str. 5 - 7
Dostupné z www: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2187666>

1.2 Typologie migrace

Jak už bylo zmíněno, migrace nemá pouze jednu podobu. Jedná se o soubor různorodých pohybů. Pro lepší orientaci v této problematice ji členíme do skupin podle různých charakteristik. S tím jsou spojené i důsledky přístupu hostitelských a příp. i vysílajících zemí v oblasti vnitřní migrace, emigrace i imigrace.

Dobrovolná a nedobrovolná

Jedním z kritérií je dělení migrace na dobrovolnou a nedobrovolnou.

- Dobrovolnou migraci, nejčastěji ekonomickou, nazýváme migraci, která plyne z touhy zlepšit svou ekonomickou i další pozici.

- Nedobrovolnou migrací chápeme, že migrant je vytlačen ze svého místa bydliště z důvodů, které nemůže ovlivnit, např. z politických, kvůli přírodním katastrofám, válečným konfliktům apod.

Člověk, opouštějící své obvyklé domácí prostředí, chce dobrovolně a účelně změnit nějakou oblast svého života (lepší platové podmínky, kvalitnější vzdělávání), stane se dobrovolným emigrantem. Naopak osoba nucená takovému místu opustit, nemá jinou volbu, se stává nedobrovolným migrantem (etnická nesnášenlivost, diktátorský režim). Svým způsobem by se každá forma migrace však dala považovat za nucenou, protože člověk je k ní tlačěn přinejmenším okolnostmi, ve kterých žije.

Krátkodobá a dlouhodobá

Podle délky pobytu lze rozlišovat dva druhy migrace. Mezi široce používané definice migrantů patří definice Spojených národů, která rozlišuje mezi krátkodobými migranty (*short-term migrants*) a dlouhodobými migranty (*long-term migrants*), popřípadě trvalá (*pernament*).

- Krátkodobý migrant je osoba, která se přestěhuje do jiné země, než je jeho obvyklé místo bydliště, na dobu, která je delší než tři měsíce, ale méně než jeden rok.

Mimo případy, kdy se jedná o přechod za účelem rekreace, prázdnin, návštěvy přátel a příbuzných, obchodu, léčby nebo náboženské pouti.

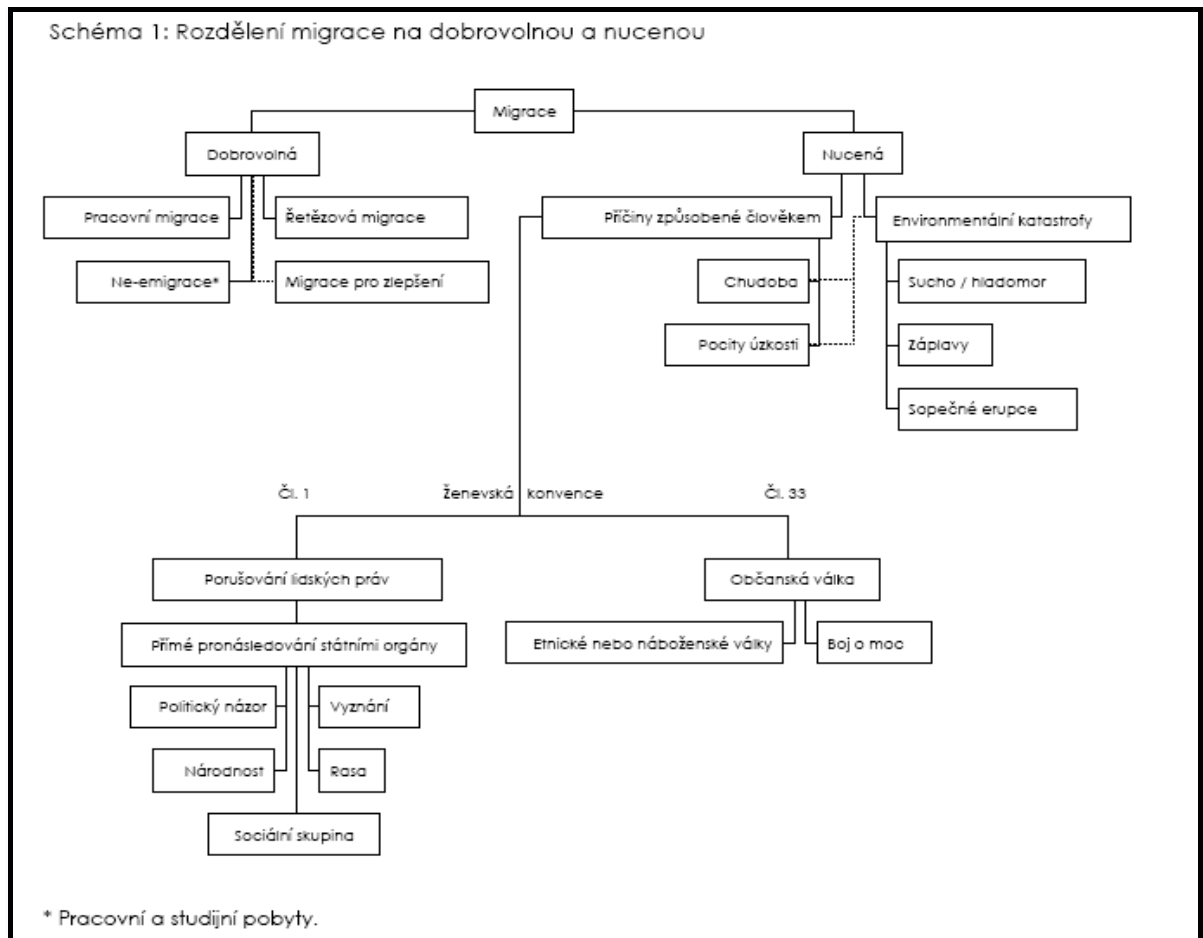
Tato definice postihuje mnou zkoumané migranty do Švédska, kteří za prací většinou míří na dobu od tří měsíců výše. Sezona zde trvá přibližně od dubna do listopadu a záleží na především na zaměstnancích, zda zůstanou celou dobu nebo méně.

- Dlouhodobý migrant je osoba, která se přestěhuje do jiné země, než je jeho obvyklé místo bydliště, na dobu minimálně jeden rok tak, že jeho cílová země se může pro něj stát novým místem pro žití.

V neposlední řadě dochází k dělení z hlediska legálního přechodu přes hranice státu (legální/nelegální), může také použít dělení podle důvodů, kvůli/díky kterým emigranti opouští své domácí prostředí (ne-, ekonomické, rodinné, národnostní, religiózní, enviromentální...).

Pro ilustraci dalších možných migračních kategorií poslouží následující schéma.

Obrázek 1: Rozdělení migrace

Převzato z: Janků, K. Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem. Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 1/2006. Str. 13–27. Dostupné na: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/KJanku_Modernimigracestehovanisezvlastnimvyznamem.pdf

V 80. a především pak dále v 90. letech dvacátého století se začala mezinárodní migraci věnovat zvýšená pozornost. V té době dochází k nárůstu počtu mezinárodních migrantů, stěhujících se buď z ekonomických důvodů, nebo v důsledku ozbrojených konfliktů a etnických čistek. Zvýšil se také počet migrantů přicházejících především z méně rozvinutých zemí do zemí vyspělých. Stoupl i počet uprchlíků a žadatelů o azyl, kteří se tak stali novou významnou skupinou mezinárodních migrantů.¹²

¹² Ocásková, K.: Evropská migrace a multikulturní společnost. Diplomová práce. PdF MU, 2006

1.3 Ekonomické teorie migrace

Další dělení migrace nabízí ekonomie. Ekonomie přistupuje k migraci jako k mezinárodnímu pohybu pracovních sil, jímž se rozumí relativně dobrovolný, převážně ekonomicky motivovaný pohyb osob přes hranice státu za účelem relativně dlouhodobého či trvalého pobytu.¹³ Občané, kteří jsou zaměstnaní v zahraničí oficiálně, podléhají samozřejmě tamějším odvodům daní a dalších příspěvků a aktivně se zapojují do systému veřejných financí.

Hlavní výzkumnou otázkou ekonomie ve vztahu k migraci je snaha o vysvětlení tendencí migrovat a jejich efekty. Zaměřuje se především na chování jednotlivců a domácností tedy spíše mikroúroveň popisu, objevují se ale i prvky makroúrovně (analýza pracovních trhů, cost-benefit analýza, teorie lidského kapitálu, push a pull faktory způsobující migraci atd.). Na rozdíl od sociálně-vědných oborů, kde je patrná snaha o komplexní náhled problematiky, ekonomické modely jednájí více racionálně. Zkoumaní jedinci jsou totiž mimo jiné ovlivňováni i emocemi, sociálními vazbami, vzájemnou interakcí s ostatními apod., ne pouze holými fakty.

Příkladem takového zjednodušení je **neoklasická makroteorie** (*Neoclassical economic approach*). Podle této teorie jsou migrační proudy definovány pouze geografickými rozdíly mezi nabídkou a poptávkou po práci resp. úrovní mezd mezi zeměmi. Do státu, který disponuje větším objemem kapitálu, ale trpí nedostatkem pracovních sil - při poměrně vysokých platech, budou proudit pracovníci ze států, u kterých je tomu naopak. Tím postupně dochází k vyrovnávání cenové hladiny práce a úrovně kapitálu, který proudí opačným směrem než pracovní síly. Podle **neoklasické mikroteorie** se potenciální migrant rozhoduje převážně na základě vlastního porovnání případných nákladů s migrací spojených a užitků, v podobě platu, společenské prestiže atd. Migrace opět probíhá, dokud nedojde k mezinárodní rovnováze mezi očekávanými výdělky a migračními náklady. Neoklasická teorie je

---

¹³ Cihelková, E. a kolektiv: Světová ekonomika – základní nárys a nový vývoj. FMV VŠE 1996, str. 73

východním bodem pro další teorie mezinárodní migrace, které přistupují k této problematice z různých hledisek.¹⁴

Pro **novou ekonomii migrace** (*The new economical approach*) je naopak charakteristický předpoklad, že rozhodnutí činí jedinec jako člen nějaké vyšší jednotky, jejíž členové jsou spojeni vzájemnými sociálními vazbami (rodina). Za účelem co možná největšího snížení potenciálního rizika vyplývajícího z práce na lokálních pracovních trzích, se jednotka rozhodne vyslat svého člena do zahraničí. Pokud má dostatečný příjem, může v případě potřeby snížit ztráty rozpočtu vysílající jednotky. Hlavním stimulem je zde zvýšení faktoru jistoty.¹⁵

Teorie push a pull faktorů

Na přelomu 19. a 20. století započala neustále rostoucí mezinárodní pracovní migrace, do níž se zapojily miliony osob. V rámci Evropy tato pracovní migrace probíhala především směrem jih-sever a východ-západ a to s ohledem na tzv. push a pull faktory. Tento neoklasický ekonomický přístup se zaměřuje hlavně na příjmové rozdíly a podmínky zaměstnání v různých zemích a náklady na případnou migraci. K migraci dochází tedy poté, co se jedinec po racionálním posouzení nákladů i výhod plynoucích z migrace rozhodne k přesunu ze své země původu do jiné oblasti. Snaží se především maximalizovat svůj užitek, nejčastěji výši příjmu.

- K ‚push‘ faktorům, vypuzujícím obyvatelstvo z chudého Jihu, ale i ‚chudého-bohatého‘ Severu (příklad mnoha postkomunistických zemí střední a východní Evropy) patří zejména ekonomická bezradnost a sociální strádání, to vše mnohde umocněno rychlým demografickým růstem (mimo jiné ohromný nárůst populace v ekonomicky aktivním věku), regionální konflikty na bázi politických, národnostních nebo náboženských střetů, degradující kvalita životního prostředí, ale i normální lidská

---

¹⁴ Castles, S., Miller, M.J.: The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World. New York : The Guilford Press 1993, str. 24

¹⁵ Vojtíková, M.: Teorie mezinárodní migrace.

Dostupný na: www.socioweb.cz-index.php3-disp-teorie-shw-197-lst-111.html

zvědavost a touha překonat překážky pomocí migrace či prostě poznat něco nového, zajímavého, dobrodružného.¹⁶

- K „pull“ faktorům bývají řazeny faktory, které přitahují migranty do dané země. Jedná se zejména o poptávku po práci, dále pak dostupnost bydlení a služeb, příznivé ekonomické příležitosti a politické svobody či náboženská stabilita.

Abych přiblížil tuto teorii k praxi, často jsem se ptal, při vedených rozhovorech s pracovními migranty do Švédska, na faktory, které je nejvíce přitahovali, a naopak faktory které je hnaly kupředu. Mezi respondenty převládaly samozřejmě ekonomické důvody, jako další však uváděli převážně švédskou přírodu a zcela odlišný životní styl, při kterém se například velice málo holduje alkoholu. Pracuje-li parta poblíž vesnice či městečka, zaběhnout po skončení pracovní doby na pivo nepřichází takřka v úvahu. Díky částečné prohibici je i kolikrát nemožné nějakou najít a s pohledem na případné ceny přechází běžného Čecha chuť. Při rozebírání tohoto tématu se ukázalo, že zaměstnanci Soonrich berou tento fakt jako výzvu a mnozí překvapivě zahrnují přítomnost prohibice do tzv. „pull“ faktorů.

Teorie duálního trhu (*Dual labour market theory*)

Ta vychází z předpokladu, že jsou vyspělé západní ekonomiky na pracovní síle migrantů de facto závislé. Odhlíží od individuálních rozhodnutí a tvrdí, že migrace je výsledkem poptávky po práci imigrantů a tudíž je v podstatě způsobena pouze pull faktory. Velkou roli přitom sehrává motivace pracovníků. Místní obyvatelé mnohdy nechtějí vykonávat určitá povolání, neboť pro ně nejsou dostatečně prestižní.¹⁷

Také tato teorie se dá aplikovat na mnou zkoumané migranty do Švédska. Jak vyplývá z mých rozhovorů s respondenty, práce ve švédském lesnictví je stále dost, ale lidí schopných a hlavně ochotných ji vykonávat neustále ubývá. Právě této mezery využila společnost Soonrich a začala podnikat v této oblasti. „*U generace dnešních čtyřicátníků, padesátníků a výš, bylo zcela běžné, že dříve (doposud) dělali v lese. Byla*

---

¹⁶ Drbohlav, D.: Hlavní trendy mezinárodní migrace. Demografie 1995. Roč. 37, č. 4, str. 281

¹⁷ Drbohlav, Dušan. In Šišková, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál, 2001. Šišková, Tatjana (ed.): Menšiny a migranti v České republice, Praha: Portál 2001, str. 76

to ta nejrozšířenější a nejpřirozenější věc. Dnes však takových lidí ubývá, i když práce je pořád stejně. Vzniklou mezeru pak vyplňují právě cizinci.“¹⁸

Teorie sítí (*Network theory*)

Dalším z faktorů ovlivňujících ochotu jedince migrovat je existence tzv. sítě. Jsou to soubory interpersonálních vztahů, které spojují dřívější migranty s neemigranty v původních státech. Existence sítě v cílové oblasti razantně zvyšuje pravděpodobnost jedince k migraci, neboť redukuje jeho migrační náklady. Nejvyšší náklady spojené s migrací nesou první příchozí, s každým dalším imigrantem tato hodnota klesá. Tato teorie je založena na předpokladu, že si příslušníci určitého státu v cizích zemích vzájemně pomáhají. Síťová spojení vytváří formu sociálního kapitálu. Jedinci, kteří setrvávají na daném území již delší dobu, mohou poskytnout ‚nováčkům‘ cenné informace kulturního, finančního, právního či administrativního charakteru. Díky tomu jsou často pozdější migranti snáze integrováni do již vzniklých společenstev a mají snazší přístup k práci v zahraničí.¹⁹

I s touto teorií je možné se ztotožnit při rozhovorech s migranty za prací prostřednictvím společnosti Soonrich. Jak bude uvedeno níže (3.2 Pracovníci), zaměstnanci jsou nájímáni nikoli jednotlivě, ale v partách. V praxi to pak znamená, že se většinou taková parta utvoří kolem člověka, který ve Švédsku už pracoval dříve, nejčastěji z jeho kamarádů a blízkých přátel. Na základě přirozené hierarchie se tento člověk postaví do čela této party a radí, pomáhá a předává zkušenosti ostatním členům skupiny přinejmenším prvních pár týdnů.

Teorie světového systému (*World system theory*)

Tato teorie migraci interpretuje v souvislosti s obecnými makromodely sociálněekonomického a politického vývoje. Kořeny mezinárodní migrace jsou dány historicky, strukturou světového tržního uspořádání. S vidinou většího zisku hledají kapitalistické firmy z center a vyspělých zemí na perifériích chudých zemí levnější

---

¹⁸ Informátor Ivo Krsek

¹⁹ Drbohlav, Dušan. In Šišková, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál, 2001. Šišková, Tatjana (ed.): Menšiny a migranti v České republice, Praha: Portál 2001, str. 76

půdu, suroviny a pracovní sílu. Migrace je tedy přirozeným důsledkem narušení, které je spjato s procesem kapitalistického rozvoje.²⁰

Institucionální teorie (*Institutional theory*)

Teorie zdůrazňuje vliv institucí (vládních či nevládních), které vznikají v důsledku migrace a zároveň významným způsobem formují vzorce migračního chování. Většina z nich pomáhá migrantům v usnadnění jejich příchodu do nové země, ale zároveň se zde promítá nelegální obohacování se na migrantech.

---

²⁰ Vojtíková, Michaela: Teorie mezinárodní migrace.

Dostupné na: <http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=197&lst=111>

1.4 Historie migrace

„Homo migrant“ existuje stejně dlouho jako „Homo sapiens“, neboť pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako zrození, nemoci a smrt. Migrace jako sociální procesy jsou – pokud si domyslíme útky a nucené migrace – odpovědí na více či méně komplexní ekonomické, ekologické, sociální a kulturní podmínky existence člověka.²¹ Dějiny migrací jsou proto součástí dějin světových, a lze je chápat jen na pozadí a v souladu s historickými událostmi.

Nejstarší formou lidské migrace je stěhování celých příbuzenských nebo etnických skupin. Ty byly přinuceny cestovat nejčastěji klimatickými změnami, nedostatkem obživy, či útoky jiných skupin opustit svoji zemi původu. Cíl jejich přemisťování byl prostý - zachovat si původní životní podmínky, proto je tento pohyb nazývá konzervativní migrace. Směr pohybu v tomto případě neurčovala skupina, ale příroda - vodní toky, hory, lesy, ...²²

Pokročíme-li v čase do středověku a raného novověku, setkáme se s pojmem migrace více v pracovním kontextu. V Evropě raného novověku se na velké vzdálenosti přesouvaly nejrůznější skupinky migrantů dočasných i trvalých. Někteří se stěhovali za výdělkem (architekti, umělci, sezónní pracovníci), část z nich byli kupci (cesty za obchodem a zpět) a zbytek se označoval za příslušníky „potulných živností“ (vojáci, námořníci atd.). Za vznik samotné migrace může disproporce mezi rostoucím počtem obyvatelstva a nedostatečným množstvím obživy. Tento nepoměr byl znát především na venkově, kde si lidé stále drželi svá domácí políčka - obdělávané ženou a dětmi – zatímco muži vyráželi za sezónním přivýdělkem nebo za prací do měst. V demografické „crise européenne“, trvající od počátku 17. století do začátku století osmnáctého, způsobily četné války a doprovodné i nezávisle na nich se šířící hladomory a morové rány v některých oblastech silný úbytek obyvatelstva.²³

Století devatenácté se v Evropě vyznačuje poměrně velkým populačním růstem, který je zakončen průmyslovou a zároveň i demografickou revolucí. Dochází k tomu v

---

²¹ Bade, J., K.: Evropa v pohybu. NLN, s.r.o. 2005, str. 7

²² Ocásková, K.: Evropská migrace a multikulturní společnost. Diplomová práce. PedF MU Brno 2006

²³ Bade, J., K.: Evropa v pohybu. NLN, s.r.o. 2005, str. 5 - 14

důsledku rozšíření nově dovezených plodin ze zámoří a novým metodám v zemědělství. Zdokonalila se i forma boje proti nejrůznějším nemocem a epidemiím a nastal pokrok ve zdravotnictví.

V důsledku rozvoje technologické vyspělosti začínají převládat migrační pohyby do předem naplánovaného cílového prostoru, kde skupina hledá lepší životní podmínky, možnost směny, či uspokojení svých kulturních potřeb.²⁴ Během ‚průmyslové populační exploze‘ přibýlo evropského obyvatelstva v první polovině 19. století přibližně o 43%, ve druhé polovině přibližně o 50%. Navzdory masovému exodu do zámoří se jeho počet zvýšil z přibližně 187 milionů kolem roku 1800 na více než 266 milionů kolem roku 1850 a na přibližně 468 milionů v roce 1913. Početní nárůst byl přitom rozložen nestejně. Při pohledu na jednotlivé země vyniká zejména Velká Británie, Dánsko, Nizozemsko a Německo. Jedná se tedy v podstatě o země, které profitují z agrárně-kapitalistických výrobních struktur, hromadné průmyslové výroby a v neposlední řadě z dostatečných zásob zdrojů obživy.²⁵

Jak bylo již řečeno, migrace je součástí lidské historie od nepaměti. Objemově vždy rostla a významná se stala po roce 1945 a zejména pak v letech osmdesátých minulého století. Zajímavý postřeh můžeme nalézt při ohlédnutí do minulosti u autorů Castlese a Millera. Ti v roce 1993 předpověděli perspektivu migrace do zbylých let a na začátek nového století jako neustále stoupající a ve své vizi se nemýlili. Mezinárodní migrace je opravdu jedním z nejdůležitějších faktorů globální změny.²⁶

---

²⁴ Ocásková, K.: Evropská migrace a multikulturní společnost. Diplomová práce. PedF MU Brno 2006

²⁵ Bade, J.,K.: Evropa v pohybu. NLN, s.r.o. 2005, str.58-59

²⁶ Castles, S., Miller, M.J.: The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World. New York : The Guilford Press 1993, str. 3-4

1.5 Transnacionální migrace

Žijeme v globálním světě a naše hranice jsou permanentně stírány transnacionálními vazbami. Právě globalizace nám umožňuje spojení mezi Jávskou Jakartou a anglickým Manchesterem, mezi Prahou a Ljubljanou, mezi Vladivostokem a Dubají... a ve výčtu je možné pokračovat do nekonečna. Prostřednictvím těchto vazeb proudí mezi takovými místy peníze, dary, manželé i manželky, myšlenky a symboly.

Sociolog Jan Keller před časem uvedl, že nejen Evropa, ale i celý svět se v posledních desetiletích v kontextu globalizace propojil, vzájemně připodobnil, a do jisté míry uniformizoval. V souvislosti s tím, mnozí sociologové i nesociologové vyjadřují důvodné obavy nad postupnou ztrátou rozmanitosti kulturního dědictví lidstva. Globalizace je tak především z oborových hledisek kulturní a sociální antropologie ve svých důsledcích považována za hrozbu, která pod vlivem masové globalizované kultury způsobuje nežádoucí pokles variability kulturních znaků ve společnosti a postupný zánik různorodosti uvnitř původních kultur.²⁷ Geografické hranice jsou díky rozkvětu techniky v dnešním světě stírány a rozhodne-li se člověk pro migraci, kam vlastně náleží? Jsou pro něj důležitější staré vazby na zemi původu, nebo nové, které si hodlá vybudovat?

Transnacionální výzkum je od svých počátků spjatý především se studiem migrace. Konkrétně se studiem vazeb imigrantů na zemi původu na různých úrovních.²⁸

Rozhodování migrantů o změně svého pobytu podléhá také různým faktorům. Mezi tři nejdůležitější patří místo emigrace (mateřská země), místo migrace (cílová země) a tranzitní země. Dalšími parametry jsou např. geografická poloha, socioekonomická situace, migrační historie a politika daných zemí. Dá se říci, že

---

²⁷ Roubal, O.: Etnická identita v mezigeneračním a národním srovnání – případová studie. Dostupný na: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=151&lst=106>

²⁸ Henig, D.: Transnacionalismus. Přehledové studie 07/3, Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu 2007
Dostupné na: <http://antropologie.zcu.cz/webzin/transnacionalismus>

migrant není mnohdy ‚pánem situace‘.²⁹ Stávající migrační teorie automaticky počítaly s tím, že příchodem do nové země ztratí migrant vazby na zemi původu. To ale často neplatí. Dušan Drbohlav³⁰ tvrdí, že mezinárodní migrace nevzniká z nedostatku ekonomického rozvoje, ale z rozvoje samotného. Mnoho rodin v rozvojových zemích je přímo závislých na blízkých příbuzných (pracovních migrantech), kteří jim pomáhají zlepšovat jejich ekonomickou situaci díky tzv. remitencím³¹.

Světová banka vypočítala celkový objem remitencí plynoucích do rozvojových zemí v roce 2008 na 305 miliard amerických dolarů. Toto ohromné číslo převyšuje částku, která je stejným zemím určena ve formě rozvojové pomoci nebo přímých zahraničních investic.³² Pracovní migranti nemají potřebu v zemi zůstat natrvalo, ale díky vyšším mzdám si zvyšují životní standard. Tímto úspěchem motivují další rodinné příslušníky i okolí k pokusu o pracovní migraci a tím ke zvýšení sociálního kapitálu.

Samozřejmě i ze Švédska zaměstnanci Soonrich s.r.o. posílají vydělané peníze zpět do Čech. Většina ne převážně kvůli zvýšení svého životního standardu, ale kvůli tomu, že doma se nacházejí často v tíživé životní situaci díky nesplaceným splátkám, exekucím apod.. Podobný postřeh lze nalézt například v práci Rogera Rouse, který sledoval pohyb přistěhovalců přes hranice Mexika do USA. Od osmdesátých let začala část maloroľnické komunity Aguililly v severním Mexiku pracovat jako námezdní dělníci v USA (především vrátní, uklízeči, opatrovatelky, pomocná síla...). Místní ekonomika se stala postupně na příjmech imigrantů závislou. V Mexiku téměř každá rodina měla člena – nebo několik členů – pracujícího v USA. Tito ‚služebníci postindustriální společnosti‘ obvykle pobývali v USA několik týdnů či měsíců, a ti,

---

²⁹ Drbohlav, D.: Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). Přednáška v Multikulturálním centru Praha v rámci projektu Kultury a křižovatky a přednášek PhDr. Marty Kremlíčkové Multikulturální výchova, 2007.

Dostupné na

http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf

³⁰ Tamtéž.

³¹ Remittances /remittance/ – převod vydělaných peněz zpět do svého rodiště.

³² Rejšková, T., Stojanov, R., Šolcová, P., Tollarová, B.: Remittance zasílané z České republiky a jejich rozvojový dopad. 6/2009

Dostupné na: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2187666>

kteří zůstávali déle, se snažili udržovat kontakt se svým domovem, kam se pravidelně vraceli na návštěvy.³³ Mexičané, kteří participovali na přeshraničních vazbách, netvořili dvě odlišná místní společenství a kultury, ale byli součástí společně sdíleného světa. Tady se ukazuje důležité téma transnacionální migrace: hranice určitého společenství a určité kultury již v současnosti nejsou totožné (nepřekrývají se) s teritoriálními hranicemi místních či národních prostorů.

Z hlediska klasických teorií kultury disponuje každá místní kultura určitými charakteristikami, které kulturně zásadně působí na formování identity příslušníků této kultury. Zkušenosti získané během života v této místní kultuře formují identitu těch, kdo k ní přináležejí.³⁴ Čili jedinec se stává místní tím, že se stane součástí místního světa. Jedinec působí v tomto místním světě dennodenně a přebírá vzorce místní kultury.

Teorie transnacionální migrace vytvořili možnou alternativu makro-teoretického antropologického přístupu ke zkoumání migrace, který zobrazoval přistěhovalce jako pasivní subjekty podřízené řádu světového systému kapitalismu. Tím, že se tyto teorie zaměřily na menší celky, umožnily pojmout migranty jako aktivní, jednající subjekty. Zkoumáním každodenního života přistěhovalců, se odhalil proces přibližování jejich nynějšího a původního domova. Situace každodenního života transmigrantů s sebou zahrnuje životní podmínky jak jejich původního domova, tak zároveň jejich domova nového. Tito transmigranti nejenom že nezpřetrhají své vazby k původnímu domovu, ale výsledkem jejich interakce s denním koloběhem je sociální pole, které propojuje sociální prostor dvou států. Životní svět migrantů pak není tvořen ani původním domovem, ani domovem novým, ale sociálním polem, které propojuje jak starý, tak nový domov. Teorie transnacionální migrace pracuje s pojmy, jako jsou transnacionální sociální pole nebo multi-lokální svět. V tomto pojetí jsou centrem pozornosti migranti, kteří jsou součástí přeshraničních aktivit a tím zakládají sociální pole, které přesahuje hranice politické i kulturní. Do těchto aktivit jsou vtaženy jejich oba domovy, původní i nový. Komunikaci usnadňují moderní technologie, doprava i telekomunikace. Jak uvádí C. Szaló: „*Přistěhovalci se tím pádem už nezdají být*

---

³³ Szaló, C.: Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich. CDK 2007, str. 30-40

³⁴ Tamtéž, str. 108

*vykořeněnými subjekty, naopak jde o aktivně jednající lidi, kteří opakovaně – tam a zpět – překračují nejenom hranice států, ale také hranice různých kultur a společenstev.*³⁵

V tomto pojetí je migrantům umožněno identifikovat se s více než jednou národní identitou. Člověk může pociťovat příslušnost nejen k jednomu území, ale v rámci transnacionální identity může souběžně mít dva či dokonce více domovů, více národních identit a tím vytváří transnacionální sociální pole. Transnacionální migrant není typ přistěhovalce, který opustil svůj domov proto, aby našel domov jiný. Není to ani nájemný zahraniční dělník, který nový domov nehledá, neboť přijel pouze dočasně za prací. Nový typ migranta buduje sociální sítě a kulturní praktiky, které spojují jeho původní domov s novým domovem. Takový migrant svůj domov neopouští, ale zároveň buduje domov nový při vědomí dočasnosti jakéhokoliv domova. *„V dnešní době není žádný problém sednout na letadlo nebo do auta a zajet se podívat za rodinou do Nové Paky. Dost si také telefonujeme a už v podstatě nepřemýšlím o tom, že já bydlím ve Švédsku a zbytek rodiny v Čechách. Prostě máme s přítelkyní v Jönköpingu jeden domov a stejně tak se domů vracím do Nové Paky.*³⁶

Bez ohledu na to, za jakým účelem migrace vznikla, jakmile se jednou rozběhne, má tzv. ‚sebezáchovnou tendenci‘ – sama sebe pohání skrze dva vzájemně propojené procesy: První působí na úrovni jednotlivých osob, druhý skrze sociální sítě, ve kterých jsou jedinci zakotveni. Jakmile jednou osoba migruje a vrací se zpět, není již tou osobou, kterou byla před migrací. Zkušenost nabytá prací a životem ve vyspělé ekonomice vyvolává nevratné změny v motivacích jedince a v jeho osobních přístupech. Pravděpodobnost dalších migrací u takového jedince se zvyšuje.³⁷

Pravdou je, že u mnou zkoumaných migrantů, nebyla opakovaná migrace za prací novou věcí. Většina z respondentů pracovala pro Soonrich druhou i třetí sezonu, avšak migrace za prací do jiného prostředí už tak častá nebyla. Našlo se pár jedinců, kteří

---

³⁵ Szaló, C.: Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich. CDK 2007, str. 109-126

³⁶ Informátor Ivo Krsek

³⁷ Drbohlav, D.: Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). Přednáška v Multikulturálním centru Praha v rámci projektu Kultury a křižovatky a přednášek PhDr. Marty Kremlíčkové Multikulturální výchova, 2007.

Dostupné na:

http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf

dříve působili například ve Velké Británii, Německu i USA, ale v těchto případech se jednalo o vysokoškolské studenty, využívající svých jazykových schopností. Zbytek zaměstnanců, jak bude ostatně rozebráno podrobněji (3.1 Pracovníci), neovládá cizí jazyk a ve Švédsku – stejně jako jinde – jsou odkázáni na pomoc druhých. Naopak druhá část Drbohlavovy teorie, o nabytých zkušenostech zúročných do celkové změny člověka, se podle výpovědí opravdu dá aplikovat. Jak bylo zmíněno výše, hlavním motivátorem odjezdu za prací jsou zpravidla peníze a člověk který odjíždí, nemá často ani jinou možnost. Pod hrozbou exekucí a úroků vyrazí za těžkou a náročnou prací do Švédska, pár měsíců žije takřka asketickým životem, aby našetřil co největší částku, a s vydělaným obnosem míří zpět do vlasti uhradit na poslední chvíli všechny dluhy. Popřípadě peníze posílá již ze Švédska formou remitencí. Z vedených rozhovorů často v závěru vyplynulo, že se člověk cítí hrdý na to, že peníze nakonec sehnal – i přes to, že v jeho domovině by si na takový obnos nepřišel – a zároveň z tíživé situace vyvázne s ponaučením a už nikdy v životě se do podobných problémů nechce dostat.

Nový styl života nemůže být jednoduše zachován aktivitami provozovanými na místním pracovním trhu, což migranty opět nutí k další migraci. Díky migraci a z ní plynoucí zkušenosti migranti nabývají nové kvality z hlediska jejich ‚lidského kapitálu‘ – jsou produktivnější a zvyšují svoji hodnotu pro cizí zaměstnavatele. V průběhu jejich cest a práce v zahraničí se seznamují s cizí zemí, s cizím jazykem, s pracovním prostředím a jeho specifikami. Učí se jak si najít práci, jak zvládnout denní život v cizím prostředí, jak se přizpůsobit. Výsledkem celého tohoto nového procesu je nový ‚lidský kapitál‘, díky němuž se cena a hlavně risk dalších migračních pohybů snižují, zatímco potenciální zisky narůstají. Čím více osoba migruje, tím je pravděpodobnější, že bude migrovat i v budoucnu. Čím déle se pokouší zůstat v zahraničí, tím více z pobytu těží - akumuluje svůj ‚lidský kapitál‘. Vše celkově vede k intenzivnějším migračním pohybům s delším trváním v cílové zemi.

Každá migrace rovněž vytváří sociální kapitál, což souvisí s osobami, se kterými je migrant v úzkém styku. Jakmile osoba migruje, cena a risk mezinárodní migrace se i pro příbuzné, přátele a známé dané osoby snižují. Někteří ‚závislí‘ pak sami migrují, což zpětně zvětšuje síť lidí svázaných s danou migrací, roste sociální kapitál. Ten

vybízí další osoby k migraci, což zase dále zvětšuje síť, atd. ..., celý koloběh pokračuje. A koneckonců i vyšší sociální status migrantů a jejich spotřebitelské a investiční aktivity v domovině mění ekonomicky i psychologicky místní prostředí, a to opět ve smyslu stimulace migrace u dosud nemigrující populace.³⁸

---

³⁸ Drbohlav, D.: Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). Přednáška v Multikulturním centru Praha v rámci projektu Kultury a křižovatky a přednášek PhDr. Marty Kremličkové Multikulturní výchova, 2007.
Dostupné na
http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf

1.6 Migrace v Evropské unii

Každý občan EU má právo žít a pracovat v jakékoli jiné zemi EU. To je jednou z nejpatrnějších výhod členství v EU, z níž mají občané prospěch. Pro některé to znamenalo přestěhovat se z chudších zemí do bohatších, obvykle do severozápadní Evropy, aby využili vyšších mezd a lepších životních podmínek. Nejedná se však o jednosměrný proces. Mnoho migrantů se rozhodlo přestěhovat se v jiném směru, zejména po odchodu do důchodu. Tito migranti mění drsnější podnebí Severního nebo Baltského moře za mírnější podnebí na pobřeží ve Středomoří.³⁹

Názory na pracovní migraci se samozřejmě radikálně liší. Zatímco vedoucí pracovníci řady podniků po celé EU touží po přistěhovalcích, aby mohli obsadit volná pracovní místa, jiní tvrdí, že je EU zaplavena nelegálními přistěhovalci⁴⁰. Ať tak či tak, všichni se pak snaží uchytit na pracovním trhu.

Až donedávna se do zahraničí stěhovalo poměrně málo občanů EU. Po rozšíření v roce 2004 a 2007 se však zvýšila ekonomická migrace z východu na západ kvůli rozdílům v bohatství mezi nejchudšími novými členskými státy a zbytkem Unie. *„Nejbohatší regiony v EU s 27 členskými státy byly devětkrát bohatší než nejchudší oblasti a měly volná pracovní místa, která bylo třeba obsadit. Migranti z Polska a pobaltských států mířili do Německa, Irska, Švédska a Spojeného království, zatímco Rumuni si z kulturních a jazykových důvodů hledali práci v Itálii a ve Španělsku. Tato tendence se však zpomalila. V době hospodářské krize, která se objevila v roce 2009, je v cílových zemích k dispozici méně volných pracovních míst.“*⁴¹ Důležitým důvodem však je i to, že se zmenšují rozdíly mezi bohatými starými a novými chudými zeměmi EU, což některé migranty podněcuje k návratu domů.

Celkově se za prací do jiné země EU v průměru stěhuje pouze 0,2 % evropské populace, a to především kvůli jazykovým bariérám. Migrační potenciál nových členských zemí je také relativně nízký. Například v České republice uvažuje podle

---

³⁹ Příležitost a výzva. Migrace v Evropské unii. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie 2010, str. 5.

⁴⁰ Ačkoli oficiální údaje samozřejmě neexistují, z odhadů Evropské komise vyplývá, že v členských státech EU pobývá neoprávněně nejméně 4,5 milionu osob. V celé EU je každoročně zadrženo přibližně 500 000 osob.

⁴¹ Příležitost a výzva. Migrace v Evropské unii. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie 2010, str. 5

průzkumů pouze 1,5 % populace o odchodu za prací do ciziny a například v Lotyšsku je to ještě méně. Je třeba však zmínit, že přesný a kompletní přehled o práci občanů ČR v zahraničí neexistuje. Zároveň lze ale konstatovat, že tomu tak není v žádné zemi. Většinou chybějí údaje nutné pro přesné odhady dlouhodobého zaměstnání občanů vlastní země v zahraničí. Základní orientaci poskytuje statistika platební bilance vycházející ze zdrojů národních statistických úřadů, jejich odhadů počtu rezidentů pracujících v zahraničí a jim příslušných objemů mezd.⁴²

1.6.1 Společná politika

Pohyb lidstva je v dnešní době značně usnadněn zdokonalující se a rozvíjející se infrastrukturou a dopravními prostředky a rychlým přenosem informací, což má za následek, že lidé se nestěhují pouze v rámci jednoho státu, ale i v rámci celých kontinentů. Snadná dosažitelnost informací z masmédií i moderní a relativně levné dopravní prostředky migraci usnadňují. Naopak legislativní opatření imigračních zemí se jí snaží komplikovat.

V posledních dvou desetiletích došlo v Evropské unii k rychlému rozvoji společných azylových a migračních politik. „...*Na politické scéně Evropské unie se téma regulace ekonomické migrace objevuje v první polovině 80. let 20. století (Schengenská smlouva), skutečnou váhu ale získává teprve na přelomu tisíciletí v souvislosti s úvahami o nutnosti zvýšení konkurenceschopnosti evropské ekonomiky a zmírňováním dopadů demografické krize. Reflexi na úrovni Unie přitom předcházely příklon k otevřenějším přístupům k pracovní migraci v některých členských státech (Spojené království, Německo).*“⁴³ Ekonomicky silný konec minulého století znamenal převážně v západní Evropě poptávku po vysoce kvalifikovaných profesích, ale i nekvalifikovaných pracovních oborech a ekonomická migrace se stává trvalou součástí evropských společenství. Existence jednotného trhu EU vyžaduje, aby v řadě případů jednaly členské státy společně. Do roku 2004 se proto Evropská unie pokoušela sladit

---

⁴² Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/1527-04-01.pdf>

⁴³ Baršová, A.: Role Evropské unie v řízení ekonomické migrace, současný stav a výhledy. Mezinárodní vztahy 3/2007, Ústav mezinárodních vztahů 2007, str. 31

migrační politiky všech členských států v jednotnou univerzální platformu, nicméně stále narážela na připomínky jednotlivých zemí, načež přišlo logické vyústění.

V rámci Evropské unie stanoví každý členský stát svou vlastní přistěhovaleckou politiku. Může rozhodnout o postupech pro vstup, o druzích práce, která je dostupná pro přistěhovalce, o jejich zemích původu a o počtu přijatých osob. Vedoucí představitelé EU však uznali, že řešení přistěhovalectví je společnou prioritou a že se jejich země potýkají s obdobnými problémy. Rozhodli se proto koordinovat důležité aspekty přistěhovalecké politiky. Jedním z těchto aspektů je, že po pěti letech pobytu v jedné zemi může legální přistěhovalec požádat o postavení dlouhodobě pobývajícím rezidenta, což mu umožňuje mimo jiné nastoupit do zaměstnání nebo absolvovat odbornou přípravu v jiné zemi EU. Další právní předpisy stanoví společné podmínky pro přijímání studentů a výzkumných pracovníků do EU.

Při srovnání se zbytkem Evropské unie přijímá Švédsko uprchlíky a aktivně povzbuzuje pracovní migranty mnohem liberálněji. Také jako jediná země EU ihned otevřela svůj pracovní trh nově přistoupivším zemím v roce 2004 a 2007. Tyto fakta jsou přijatá a schválená, nebo při nejmenším tolerovaná většinou obyvatel.⁴⁴

1.6.2 Integrace cizinců

V obecné rovině můžeme integraci vymezit jako proces, v jehož průběhu dochází ke sjednocování majority a přistěhovalců v jednu společnost. Jedná se o proces oboustranný, který vyžaduje přizpůsobování ze strany cizinců a zároveň vytváření podmínek pro jejich integraci ze strany hostitelské společnosti.⁴⁵

Pro některé politiky a členy majority je pojem integrace obsahově totožný s asimilací. Tyto dvě charakteristiky si však zásadně odporují. **Asimilací** je chápáno ať už nenásilné či vynucené úsilí o co největší adaptaci až splynutí cizinců s obyvatelstvem majoritní společnosti, přičemž se znaky původní kultury ztrácí a jsou nahrazovány kulturou většinovou.

---

⁴⁴ Dostupné na: <http://www.focus-migration.de/Sweden.6245.0.html?&L=1>

⁴⁵ Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Integraci naproti tomu chápeme jako proces vzájemného přizpůsobování. Imigranti se začleňují do nové společnosti tak, aniž by ztráceli svou vlastní identitu a kulturu. Způsob integrace cizinců v různých zemích je ovlivněn tradicí, národním vědomím, migrační zkušeností států, členstvím v nadnárodních celcích nebo směřováním vnitřních reforem.⁴⁶

Přístup k integraci cizinců se liší stát od státu a Švédsko patří k těm nejliberálnějším. Podle Drbohlava lze v přístupu vyzorovat tři základní modely, i když podotýká, že většina zemí aplikuje jakousi směsici přístupů, v níž ale přeci jen jedna ze tří základních filozofií dominuje.⁴⁷ Barša⁴⁸ uvádí stejné rozložení modelů, jen u multikulturního zmiňuje pouze Velkou Británii. Vzhledem k zaměření mé práce zde uvádím dělení od Drbohlava, pro kterého je Švédsko spolu s Nizozemím hlavním představitelem multikulturního přístupu k cizincům.

Rozdíly v přístupu jednotlivých zemí k cizincům na jejich území

1) multikulturální (pluralitní) model

- (Švédsko, Nizozemsko)
- adaptace imigrantů i jejich koexistence s majoritní populací méně problémová než v ostatních případech
  - imigrační populace zůstává odlišena od většinové z hlediska svého jazyka, kultury, sociálních vztahů i spolkového života po několik generací
  - imigrantům jsou dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifíků

2) diskriminační (tzv. *differential exclusion*) model

- (Německo, Švýcarsko, Rakousko, některé jihoevropské země)

---

⁴⁶ Tollarová, B. (2006): Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?

Dostupné na <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3902>>.

⁴⁷ Drbohlav, D.: Evropa a proces mezinárodní migrace (se zvláštním důrazem na země Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu). Grantový úkol GA ČR č. 403/99/1006.

Dostupné na: http://www.europeum.org/disp_article_text.php?aid=320

⁴⁸ Barša, P.: Politická teorie multikulturalismu. CDK 1999

- imigranti jsou začleněni do určité společenské sféry (například na trh práce), ale není jim umožněno vstoupit do dalších oblastí – jako je široce definovaný systém sociální péče, získání občanství, participace na politickém životě atd.

- právní mechanismy i praxe působí ve směru odrazení a znemožnění přístupu, což ve svém důsledku cizince socioekonomicky znevýhodňuje

- filozofie je postavena na dočasném a návratném pobytu cizinců

3) asimilační model

- (Francie)

- stojí na jednostranném procesu rychlé a ‚jednoduché‘ adaptace imigranta

- očekává se, že za rychlé získání občanství, práv a povinností majoritní populace imigrant zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů, což má vést k rychlé asimilaci v rámci majoritní společnosti.

Adaptace imigrantů i migrantů a jejich koexistence s majoritní populací je v multikulturním modelu méně problémová než v ostatních. Zůstávají odlišeni od většiny díky svému jazyku, kultuře a sociálním vztahům po několik generací, avšak jsou jim také dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifík. Naopak na specifické minoritě je v mnoha ohledech stavěno. „...Ale zase například Poláci, asi jako všude jinde, mají ve Švédsku celkem zkažené jméno. Produktivita jejich práce není vysoká a navíc tvoří uzavřené skupinky, neučí se jazyk, angličtinu neovládají, mají svého prostředníka, který jim všechno zařídí a o nějaké integraci v jejich případě nemůže být řeč.“⁴⁹

Do jisté míry opačný je diskriminační (tzv. *differential exclusion*) model, který praktikuje například Německo, Švýcarsko, Rakousko (země bez koloniální minulosti), a ve specifickém pojetí i některé jihoevropské země. Princip spočívá v tom, že imigranti jsou začleněni do určité společenské sféry (například na trh práce), ale není jim umožněno vstoupit do dalších oblastí – jako je například široce definovaný systém

---

⁴⁹ Informátor Ivo Krsek

sociální péče, získání občanství, participace na politickém životě atd. Jak právní mechanismy, tak i praxe působí ve směru odrazení a znemožnění přístupu, což ve svém důsledku cizince socioekonomicky znevýhodňuje. Filozofie je postavena na dočasném a návratném pobytu cizinců.⁵⁰

Třetím je tzv. asimilační model, který reprezentuje Francie. Model stojí na jednostranném procesu rychlé a „jednoduché“ adaptace imigranta. Očekává se, že za rychlé získání občanství, práv a povinností majoritní populace imigrant zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů, což má vést k rychlé asimilaci v rámci majoritní společnosti. Tento model se příliš neosvědčil, protože zejména díky existenci etnických spolků/asociací se imigranti rychle neasimilují a nadále si drží svá kulturní specifika jak na individuální, tak i na skupinové úrovni. Proto ho nahradil model integrační. Tato „tolerantnější“ varianta se přizpůsobila dané situaci, ale jejím konečným cílem stále zůstává splynutí menšiny s majoritní populací.⁵¹

---

⁵⁰ Drbohlav, D.: Evropa a proces mezinárodní migrace (se zvláštním důrazem na země Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu). Grantový úkol GA ČR č. 403/99/1006. Dostupné na: http://www.europeum.org/disp_article_text.php?aid=320

⁵¹ Drbohlav, D.: Evropa a proces mezinárodní migrace (se zvláštním důrazem na země Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu). Grantový úkol GA ČR č. 403/99/1006. Dostupné na: http://www.europeum.org/disp_article_text.php?aid=320

2. Švédsko

Obrázek 2: Švédsko

2.1 Základní údaje

Švédsko je státním zřízením konstituční monarchie a současným králem je Karel XVI Gustav. Hraničí s Norskem na západě, Finskem na východě a Dánskem na jihu. Velkou část země pokrývají lesy a horská divočina, hustota obyvatel je tedy nízká a koncentrovaná převážně na jižní polovině státu. Hlavním městem největšího ze skandinávských států je Stockholm, který má necelých 800 000 obyvatel. Celé království o rozloze 449 964 km² má přibližně 9 856 000 obyvatel. Hustota osídlení je nerovnoměrná. Většina obyvatel žije v jižním a středním Švédsku, na severu jsou velké plochy zcela neobydlené. Největšími městy po Stockholmu jsou Göteborg, Malmö a Uppsala. Tři hlavní oblasti Švédska odpovídající v podstatě jižní, střední a severní části země jsou Götaland (jih), Svealand (centrální část) a Norrland (sever). Asi 15 % území Švédska leží za Severním polárním kruhem. Jižní část země je převážně zemědělská, směrem na sever se zvyšuje podíl lesů. Největšími ostrovy jsou Gotland a Öland, největší jezera Vänern a Vättern. Švédsko je 55. největší zemí světa, 5. v Evropě a největší v severní Evropě.⁵²

2.1.1 Historie

Historie obyvatel Skandinávie, tedy i Švédska, sahá přibližně devět tisíc let před náš letopočet. V těch dobách bylo zdejší klima o něco příjemnější a po tamních lesích se potulovali lovci a sběrači. Zatímco v oblasti Středomoří vznikala pozvolna antická kultura, v severní části Evropy stále existovala kmenová společenství. Kmeny ve Švédsku existovaly až do devátého století našeho letopočtu. Tehdy severané pocítili potřebu zaznamenávat informace jinak než jen ústně a zrodily se runy⁵³. A s runami přišel věk Vikingů.

---

⁵² Dostupné na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sweden>

⁵³ Runy – znakové sady používané především v germánských jazycích, hlavně na britských ostrovech a ve Skandinávii. Runová abeceda byla později nahrazena latinkou, nicméně na švédském venkově její užívání (k převážně k dekorativním účelům) vydrželo až do počátku 20. století

Vikingové

Vikingové ovládali Skandinávský poloostrov mezi osmým a jedenáctým stoletím. Švédští Vikingové, na rozdíl od těch norských, cestovali na východ a na jih. Váleční mořeplavci a dobyvatelé působící hlavně mezi 9. a 12. stoletím, se stali jedním ze symbolů Skandinávie. Vikingové se na svých lodích dostali až do Istanbulu, do Ruska i do Ameriky. Tato doba (počátek 9. století) je také spojena s přerodem pohanského státu na křesťanský.

Raný středověk, Švédské království

Prvním křesťanským švédským králem byl Olof Skötkonung (968 – 1020), který vytvořil základ švédského království spojením Gotlandu a Svealandu. Království slibně vzkvétalo až do čtrnáctého století, kdy jej, stejně jako velkou část Evropy, postihla morová epidemie. Mor si tehdy vyžádal téměř třetinu obyvatelstva. V těchto dobách Magnus Erikson spojil Švédsko s Norskem. Obě země byly následně spojeny i s Dánskem, avšak poklidná unie vydržela jen do roku 1523, kdy Dánové povraždili švédské šlechtice. V roce 1526 se Švédové definitivně osamostatnili a zvolili svého krále, kterým se stal Gustav I Vasa, považovaný za Otce národa.

Vláda Vasovců

Úspěšným tažením krále Gustava Adolfa ve třicetileté válce se Švédsko vyšvihlo na pozici evropské velmoci. Jen málokteré vojsko mohlo tehdy odolat švédské armádě. Tato pozice se však začala oslabovat v osmnáctém století, kdy imperialistické Rusko v čele s carem Petrem Velikým, bojovalo v Severské válce, a zejména v roce 1809, kdy se oddělila východní polovina Švédska, ze které vzniklo Finské velkoknížectví Ruska. Tato porážka předznamenala pád severského impéria. Výsledkem Severské války byla nadvláda Rusů, kterým v těchto dobách připadla i část Laponska.

Průmyslová revoluce

Toto období zaznamenalo přerod od zemědělského k industriálnímu státu, jež mělo za následek rychlý hospodářský rozvoj Švédska a jeho vstup mezi nejbohatší státy západní Evropy. Z hlediska vědy a pokroku získalo Švédsko jméno a zvuk díky

několika dodnes uznávaným osobnostem, jakými byli Andreas Celsius, Alfred Nobel nebo Carl von Linné. Do dvacátého století tak Švédsko vstupuje jako silná a ekonomicky stabilní země, leč menší, protože roku 1905 se od něho s definitivní platností odtrhlo Norské království.

Současnost

Novodobá historie Švédska je pokojná, poslední válka, které se země zúčastnila, byla výprava proti Norsku v roce 1814, po které vznikla Švédskem řízená personální unie s Norskem. Ta byla v míru rozdělena roce 1905. Za první světové války vyhlásilo Švédsko neutralitu a svou pozici stranou se snažilo udržet i za války druhé, kdy se stalo hlavně útočištěm válečných uprchlíků. Stalo se členem OSN, ale nevstoupilo to Severoatlantického paktu NATO. V období mezi světovými válkami se začalo orientovat levicově, do popředí se dostala sociální demokracie a v duchu této politiky se Švédsko vyvíjelo prakticky až do dnešních dnů. Od roku 1946 byl sociální demokratickou stranou rozvinut nejštedřejší sociální systém na světě. Vstup Švédska do EU se datuje do roku 1995.⁵⁴

Švédsko se stalo jedním z nejsilnějších a nejstabilnějších sociálních států, který běžné populaci zajišťuje záviděníhodný životní standard. Pozitivní vizitkou dnešního Švédska je nízká nezaměstnanost, čistota a pořádek ve městech a takřka nulová kriminalita.

2.1.2 Národnostní menšiny

Původními obyvateli švédského severu jsou Sámové, nomádské etnikum, které tvoří významnou menšinu švédských obyvatel. V současné době jich žije ve Švédsku zhruba 17 tisíc, především v Laponsku za polárním kruhem. Jejich životní styl je úzce propojen s chovem zdomácnělých sobů. Soužití se Sámy a jejich koexistence s ‚novým‘ obyvatelstvem přinesla v historii určité problémy, nyní jsou však práva Sámů

---

⁵⁴ Dostupné na: <http://svedsko.orbion.cz/obyvatelstvo/>

respektovanější než dříve, mohou se svůj rodný jazyk vyučovat ve vlastních školách i navštěvovat státní školy, kde je na tradice a kulturu Sámů brán větší zřetel.⁵⁵

Sámové jsou sice významnou a tradiční menšinou, nikoli však jedinou. Švédsko se jako štědrý, sociální a multikulturní stát stává domovem mnoha přistěhovalců ze Středního východu, ale třeba i z Polska, Chile, bývalé Jugoslávie nebo Somálska.

2.1.3 Švédština

Švédština patří mezi germánské jazyky. Švédština je severogermánský jazyk, kterým mluví více než 9 milionů lidí především ve Švédsku a části Finska. Je vzájemně srozumitelná s dánštinou a norštinou. Standardní švédština se v 19. století vyvinula z nářečí středního Švédska. Z původních venkovských dialektů se jich mnoho ještě dochovalo, ale hovorová a psaná švédština je jednotná a standardizovaná. Z dospělé populace je gramotných 99% obyvatel. Některá nářečí se od standardní švédštiny velmi liší jak gramatikou, tak slovní zásobou. Tato nářečí jsou však omezena pouze na venkovské oblasti, kde jimi mluví jen malý počet lidí s malou sociální mobilitou. Sice nečelí bezprostřednímu zániku, ale během posledního století vymírají i přesto, že jsou řádně prozkoumány a jejich používání je často podporováno i místními úřady.

Švédština je ve Švédsku používána jako hlavní jazyk a její používání je oficiálně doporučené jak pro místní, tak i státní samosprávu. Pozoruhodné ovšem je, že její užívání není ve skutečnosti dané zákonem. Pokusy uzákonit švédštinu jako oficiální jazyk nikdy nezískaly ve švédském parlamentu potřebnou většinu hlasů. Švédština je oficiálním jazykem na Ålandských ostrovech, samostatné ostrovní provincii Finska, kde 95% z 26 tisíc obyvatel používá švédštinu jako svůj první jazyk. V sousedním Finsku je švédština považována za druhý národní jazyk vedle finštiny. Ve Finsku je tedy švédština uznána jako úřední jazyk a v samotném Švédsku nikoli. Podobnou diasporu můžeme nalézt na druhou stranu i v nejsevernějším Švédsku, kde má místní

---

⁵⁵ Dostupné na: <http://svedsko.orbion.cz/obyvatelstvo/>

variantou finštiny (*meänkieli*) hovoří kolem 75 000 obyvatel a jazyk je ve Švédsku oficiálně uznáný.⁵⁶

Podle výpovědí dvou hlavních respondentů není švédština nikterak nijak zvlášť těžkým jazykem. Oba dva (Ivo Krsek a Petr Junek) jsou v dnešních dnech naplno integrováni do švédské společnosti a místní jazyk ovládají plynule. *„Díky tomu, že jsme oba ovládali jak němčinu, tak angličtinu, nám nepřišla švédština jako těžký jazyk. S němčinou má společné skloňování a časování a s angličtinou je tu velká provázanost. Navíc přes zimu, kdy není co dělat, sleduje člověk televizi, kde naprostá většina pořadů je v angličtině a doplněná o švédské titulky. Anglicky tu tím pádem mluví každý, takže když si nemůžeš vzpomenout na konkrétní slovíčko, řekneš ho anglicky a hovor pokračuje plynule dál.“*⁵⁷ Ze zkušeností obou dvou také vyplynulo, že Švédové hodně chválí za pokusy o konverzaci v jejich rodném jazyce, což dodává stále nový elán do dalšího studia. Navíc mají oba dva švédské přítelkyně a další přátele, což přijímání jazyka taktéž velmi urychlilo.

---

⁵⁶ Dostupné na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Meänkieli>

⁵⁷ Informátor Pert Junek

2.2 Migrace do Švédska

Migrace je klíčovým slovem při popisu švédské populace. V roce 2005 bylo 12% populace narozeno v zahraničí. Na začátku minulého století, v roce 1900, bylo méně jak 1% obyvatel narozeno v zahraničí. O 108 let později, v roce 2008, dosáhla proporce v zahraničí narozených 13,8% (1,227,770 obyvatel). Podíl přistěhovalců, podle prognóz švédského statistického úřadu, bude neustále mírně stoupat, až na hranici 18% v roce 2060.⁵⁸

Jak však naznačuje následující tabulka, Švédsko nikterak výrazně nevybočuje z celosvětových ukazatelů:

Obrázek 3: Počty cizinců ve vybraných státech

Table 2: Foreigners, foreign-born and persons with foreign background in selected countries (2000 Census Round)

Country	Foreigners		Foreign-born		Persons with foreign background	
	Abs.value	% on population	Abs.value	% on population	Abs.value	% on population
Canada ⁽¹⁾	1,358,870	5.7	5,302,710	22.2	7,321,790	30.6
France	3,258,539	5.6	5,864,570	10.0	5,615,020	9.6
Germany	6,041,000	8.0	4,663,000	6.1	6,762,000	8.9
Italy	1,334,889	2.3	2,240,045	3.9	1,620,671	2.8
Netherlands	661,391	4.1	1,488,697	9.3	2,869,820	18.0
Sweden	477,169	5.4	889,401	10.0	1,162,084	13.1
Switzerland	1,495,549	20.5	1,636,398	22.5	2,135,451	29.3
United States	18,917,920	6.8	29,984,675	10.8	45,377,355	16.4

Note: (1) data for Canada refer to 15 year and older population

Tabulka převzata z: Tegsjö, B.: Experience and proposals from a migration statistics project at Statistics Sweden. 28th CEIES seminar - Migration statistics in Riga, 9 and 10 June 2005, str. 32

⁵⁸ Statistics Sweden: The future population of Sweden 2009-2060. DEMOGRAPHIC REPORTS of Statistics Sweden 2009, str. 12

V roce 2008 dosáhla imigrace do Švédska svého historického maxima, když bylo registrováno 101 171 osob. Zajímavé je, že velká část z těchto migrantů jsou v podstatě Švédové, kteří se po delším pobytu za hranicemi vraceli domů. Z evropských národností, nepočítáme-li Skandinávské země, vedou Poláci, následovaní Němci a Rumuny.

Obrázek 4: Imigrace do Švédska v roce 2008 podle země původu

Sweden (returnee)	17,853
Iraq	12,103
Nordic neighbouring countries (Denmark, Norway, Finland)	9,251
Poland	6,970
Somalia	4,064
Germany	3,405
Thailand	3,060
China	2,677
Romania	2,544
Serbia	1,791
Other	37,453
Total	101,171

Source: Statistiska Centralbyrån.

Občané České republiky jsou ve Švédsku zastoupeni pouze v nepatrném množství, tudíž se do žádných podobných výstupů nedostávají. Abych obsáhl alespoň přibližný počet Čechů ve Švédském království, kontaktoval jsem švédský migrační úřad (*The Swedish Immigration Board*) a po pár dnech přišla odpověď. Od roku 2004, tedy od vstupu České republiky do Evropské Unie, se počet občanů ČR ve Švédsku neustále mírně zvyšuje. Největší zaznamenaný nárůst nastal mezi lety 2007 a 2008, což se dá odůvodnit ekonomickou konjunkturou a následnou zvětšenou pracovní poptávkou. Naopak pod rokem 2009 se podepsala celosvětová krize, úbytek pracovních možností a tím pádem cizinců ve Švédsku zaměstnaných. Nepřímo mi tento fakt s návratem v zahraničí zaměstnaných osob potvrdili též na Úřadu práce

v Jičíně, kde jsem se byl informovat o pracovním trhu v Novopackém regionu (3.2 Soonrich a Novopacko). Při rozhovoru na téma zaměstnání v zahraničí mi bylo řečeno, že lze zaznamenat trend v podobě návratu takovýchto pracovních migrantů, a to především od roku 2009, kdy se ekonomická krize začala výrazněji projevovat.

Obrázek 5: Immigration from Czech Republic 2004-2009

Year	Immigrants
2004	88
2005	113
2006	170
2007	207
2008	325
2009	198

Source: Hans Nidsjö, migrationsverket

Švédsko otevřelo od 1. května 2004 svůj trh zájemcům o práci z přistoupivších zemí, tj. z České republiky, Slovenska, Polska, Maďarska, Estonska, Litvy, Lotyšska, Slovinska, Malty a Kypru. Švédský parlament přehlasoval návrh vlády a tím vytvořil podmínky pro naplnění důležité svobody občana EU: možnost bez omezení pracovat tam, kde si občan EU přeje pracovat. Hlavním motivem současné imigrace je následování rodiny a následná možnost získat ubytování, kvalifikaci, zařazení do pracovního procesu, pobírat sociální dávky a zajištění zdravotní péče. Podle (převážně zahraničních) kritiků nákladné azylové politiky nejsou výjimkou případy, že někteří členové rodiny po získání nároku ze sociálního systému krátkodobě odjedou do rodné vlasti, kde „spotřebovávají“ švédskou podporu.⁵⁹ V případě Švédska došlo k zajímavé situaci, protože jinak velmi liberální země, ve které žije přes milion cizinců, se počala

⁵⁹ Westin, Ch.: Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism. Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations Stockholm University 2010.
Dostupné na: <http://www.migrationinformation.org/usfocus/display.cfm?ID=406>

strachovat o svůj štědrý sociální systém. Pro tento fenomén se vžil pojem ‚sociální turistika‘, což v překladu znamená přijet do Švédska a zneužívat sociální dávky pro sebe a rodinné příslušníky.⁶⁰

Zhruba 10% obyvatelů Švédska jsou cizinci z neskandinávských zemí⁶¹. Co se přijímání imigrantů týče, je švédská integrační politika vysoce rozvinutá. Příkladem za všechny může posloužit jazykové vzdělání. Ve snaze pomoci imigrantům plnohodnotně a aktivně se začlenit do společnosti, jsou zdarma poskytovány jazykové kurzy všem zájemcům o dlouhodobý pobyt. Zároveň však také děti imigrantů mají možnost zažádat o výuku ve škole v mateřském jazyce, aby neztratili možnost procvičovat si svou původní řeč.

Tyto dva příklady znázorňují otevřenost v začleňování nových imigrantů do švédské společnosti a zároveň schopnost zachování jedinečných dovedností, které (imigranti) mají. Stejně jako u jiných zemí, tak i u Švédska, je důležité klást důraz na porozumění hostitelskému jazyku a kulturním hodnotám. V tomto ohledu jsou Švédové známí svou otevřeností a sympatiím k odlišným kulturám.⁶² Ekonomicky motivovaným migrantů je důležité dát stejný přístup k sociálním právům jako zbylým residentům. Cizinci ze Skandinávských zemí se mohou stát naturalizovanými Švédy po dvou letech a ostatní cizinci se jimi mohou stát po pěti letech.

Švédský průmysl, který přitahoval velké množství cizinců, se začal významně rozvíjet po druhé světové válce. Zároveň se však začaly redukovat pracovní hodiny a tím vznikl prostor pro velkou poptávku po zahraniční pracovní síle. Spousta švédských podniků zaměstnávala námezdní dělníky ze všech koutů Evropy. Tato nekontrolovatelná imigrace trvala až do roku 1967, kdy švédové zavedli imigrační kontroly. V letech sedmdesátých švédský pracovní trh pomalu přestával být pro

---

⁶⁰ Dostupné na:

http://www.mzv.cz/stockholm/cz/obchodne_ekonomicky_usek/prace_a_podnikani_ve_svedsku/svedsky_pracovni_trh.html

⁶¹ Švédské statistiky vždy odlišují obyvatele Skandinávských zemí kvůli snazší integraci (Nordic nations) a ostatní obyvatele EU. V roce 2007 bylo celkem více jak 1.2 milionu lidí žijících ve Švédsku narozeno v jiné zemi, což znamená 13.7% celkové populace.

⁶² Dostupné na: http://www.migrationsverket.se/info/flytta_en.html

cizince atraktivní a problém s rostoucím počtem pracovních migrantů prakticky ustal. Ve statistikách však začalo růst jiné číslo. Namísto imigrantů se o Švédsko začali zajímat uprchlíci, jejich rodiny a rodinní příslušníci již usazených imigrantů. Švédsko přijalo velké skupiny uprchlíků z řady států jako Chile, Irán, Irák a bývalá Jugoslávie.⁶³ Švédsko, které ještě na počátku 20. století bylo jednou z nejchudších evropských zemí, dnes patří mezi nejbohatší ekonomiky světa. Industrializace a neutralita v obou světových válkách znamenaly rychlý hospodářský růst, který ale také vyžadoval velké množství lidského kapitálu. Aby mohlo být udrženo tempo růstu, bylo Švédsko, země relativně chudá na obyvatelstvo, nuceno hledat pracovní sílu v zahraničí. Pracovní migraci, která byla pro Švédsko charakteristická od konce druhé světové války, vystřídala v polovině 70. let imigrace uprchlíků a tento charakter si udržela dodnes.

---

⁶³ Statistics Sweden: To measure and monitor internal migration based on national population registration. Statistics Sweden, Population and Welfare Department 2006. Str. 18

2.3 Integrační politika

Švédská integrační politika se v mezinárodním měřítku posuzuje jako jedna z nejúspěšnějších. Skandinávské státy blahobytu (welfare states) se mohou chlubit velkým občanským sektorem nabízejícím komplexní sociální bezpečnostní systém dostupný všem obyvatelům. Důraz na rovnost, solidaritu, spolupráci a shodu jsou součástí tohoto systému, který se v posledních letech tolikrát osvědčil.

V šedesátých a sedmdesátých letech neměli imigranti těžkou pozici při hledání práce. Zaměstnavatel jim navíc často nabídl ubytování a zaměstnanecké organizace pomohly s integrací. Ve škole měli děti cizinců právo na výuku v rodném jazyce jistý počet hodin týdně, městským knihovnám byly dokonce dány finanční prostředky na nákup lexikonů, novin a knih v nejčastějších jazycích imigrantů. Přistěhovalci měli mít příležitost dosáhnout stejného životního standardu jako zbytek populace. Tento velmi vstřícný postoj však potřeboval nějaká pravidla. V roce 1968 bylo uzákoněno, že imigranti mají právo udržovat a podporovat svůj jazyk a kulturu, ale také že stát už nebude nadále aktivně podporovat tuto integraci. Veškerá iniciativa zůstane jen na imigrantech samotných. Tento moment je považován za počátek Švédska jako multikulturního státu. V roce 1975 vláda garantovala cizincům aktivní i pasivní volební právo při městských i zemských volbách.⁶⁴

Později, v osmdesátých a devadesátých letech, když rostl příliv uprchlíků a členů rodin stávajících imigrantů, se obraz velkorysosti a štědrosti vybudovaný během posledních několika let, začal nepříjemně prodražovat a vláda se cítila povinna demonstrativně omezit imigraci. Zpřísnily se přistěhovalecké kontroly a změnila se také strategie integrace. Zatímco dříve byl multikulturalismus podporován státem, nyní politika považovala za důležité zdůraznit kulturní rozdíly mezi Švédy a imigranty a tím postupně posilovat mentální a sociální hranice mezi „my“ (Švédy) a „oni“ (imigranty). Nová politika má za cíl namísto stírání rozdílů zaměřit se na sociální soudržnost. Imigranti a uprchlíci musí dnes absolvovat povinný kurz „Swedish for Immigrants“, který je vede nejen k základům švédštiny, ale i k porozumění místnímu

---

⁶⁴ Dostupné na: www.immi.se

sociálnímu systému a švédským tradicím. Tento proces je považován za nejlepší formu integrace do pracovního trhu a švédské společnosti vůbec.⁶⁵

Abych představil otevřenou náruč švédské integrační politiky, použiju srovnávací studii MIPEX⁶⁶ (Migration Integration Policy Index), která hodnotí politiku jednotlivých vlád ve vztahu k cizincům ze třetích zemí. Ta vznikla ve spolupráci dvaceti organizací pod vedením British Council a posuzovala podmínky života cizinců ve 28 zemích. Kromě zemí EU projekt zahrnoval i Norsko, Švýcarsko a Kanadu.

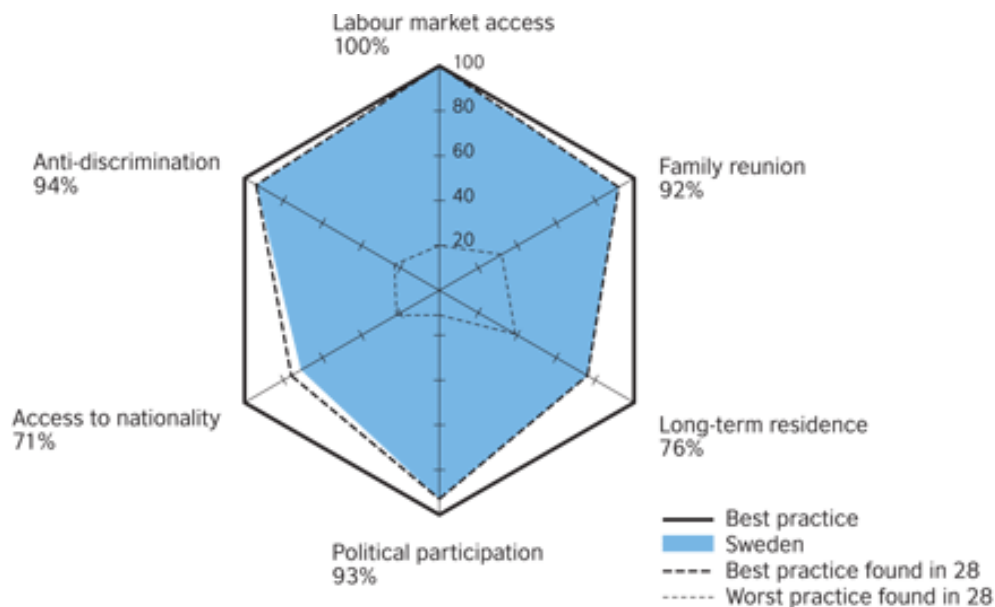
Pomyslnou zlatou medaili získalo právě Švédsko. Cizinci zde mají nejsnazší přístup na pracovní trh. S alespoň ročním povolením k pobytu zde mohou pracovat ve všech sektorech nebo začít podnikat. Švédský stát pořádá pro nezaměstnané cizince školení a jazykové kurzy. Cizinci, kteří v zemi alespoň dva roky pracují nebo se starají o děti, mohou stejně jako občané Švédska studovat za finanční podpory státu. Přistěhovalci také mohou libovolně práci měnit, a když o ni přijdou, neztrácejí automaticky právo na pobyt a mají možnost si hledat jiné zaměstnání. Čelní příčku obsadilo i v porovnání slučování rodin, kdy právo na sloučení rodiny znamená možnost přivést si do hostitelské země děti a partnera. Trvalého pobytu tu mohou cizinci z třetích zemí nabýt po pěti letech a po třech letech mohou volit v místních a regionálních volbách a být voleni do místního zastupitelstva. První příčku Švédsko obsadilo i z hlediska obrany proti diskriminaci. Zákon ve Švédsku umožňuje cizincům bránit se proti přímé i nepřímé diskriminaci ve veřejném a privátním sektoru z důvodů rasových, náboženských a národnostních. Specializované agentury poskytují obětem diskriminace nezávislé právní služby.

---

⁶⁵ Dostupné na: www.immi.se

⁶⁶ Migration Integration Policy Index. Dostupné na: <http://www.integrationindex.eu/topics/2638.html>

Obrázek 6: Srovnávací studie MIPEX

Převzato z: <http://www.integrationindex.eu/integrationindex/2549.html>

Migranti na švédském pracovním trhu těží z velké praktičnosti migrační politiky. Jakýkoli migrant s povolením se může ucházet o práci ve většině sektorů švédského hospodářství, nebo se stát živnostníkem. Navíc migranti, kteří o práci přijdou, neztrácejí nezbytně svá práva na pobyt.

Aby bylo Švédsko schopno zvládnout příliv cizinců, musela být samozřejmě přijata celá řada pravidel. Pravidla imigrace zde diktují, co musí člověk z neskandinávské země všechno zařídit, aby se mohl usadit a pracovat ve Švédsku. V souvislosti se vstupem ČR do EU/EHP se každý státní příslušník ČR může dovolávat práva pobytu v jiném členském státě EU (tzv. volný pohyb osob), a to na základě čl. 18 Smlouvy o založení ES, který stanoví, že „každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států“. Právo pobytu může být omezeno pouze v případech odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností nebo ochranou zdraví. Při pobytu delším než 90 dnů je občan povinen požádat o vydání pobytového povolení pro občana členské země EU. O toto povolení je možno požádat buď před odjezdem na Velvyslanectví Švédska v Praze nebo po příjezdu do Švédska

přímo na místně příslušném oddělení švédského migračního úřadu (*Migrationsverket*). Většina následujícího textu je přeložená ze švédských stránek příslušných institucí a oficiálních stránek zabývajících se imigrací do Švédska.

2.3.1 Úřady

Imigrační úřad (The Swedish Immigration Board)

Migrační úřad je odpovědný za regulaci imigrace do Švédska. Má na starosti vyšetřování a přijímání uprchlíků a za udělování víz, pracovních a pobytových povolení a v neposlední řadě za udělování švédského občanství. Úřad spadá pod Ministerstvo zahraničních věcí, které je zodpovědné za otázky imigrace (immigration questions) a Ministerstvo vnitra, které má na starosti záležitosti imigrantů (immigration affairs) v rámci nejvyššího soudu (Government Chancery). ‚Otázky imigrace‘ představují pravidla vztahující se k cizincům toužícím se usadit ve Švédsku, zatímco ‚záležitosti imigrantů‘ zahrnuje opatření k usnadnění sociální integrace imigrantů ve Švédsku. Stejně tak jako administrativní kanceláře nebo soudy, může Imigrační úřad zastavit vyšetřování sám od sebe, bez dodržování postupů definovaných vládou nebo parlamentem (Riksdag).

Migrační soud (The Migration Court)

Cizinci se mohou odvolat k Migračnímu soudu jako k nejvyšší instanci téměř při všech cizineckých otázkách. Rozhodnutí Migračního soudu je konečné, není prostor pro odvolání. Prozkoumávají se zde odmítnutí vstupu na švédské území, příkazy k vypovězení ze země udělené Imigračním úřadem a podobné záležitosti dohnané do krajnosti.

Policie (The Police)

Policie ověřuje, zda cizinci, kteří vstoupili do země, mají všechna vyžadovaná povolení. Tato kontrola se provádí zpravidla kontrolou na hranicích, nebo namátkovými kontrolami po celém Švédsku.

V určitých případech může policie odmítnout vstup osobám, které přicestovali do Švédského království bez platných vstupních dokumentů (povolení k práci/pobytu, pas, peníze).

2.3.2 Povolení

Pro pobyt ve Švédsku jsou vyžadována různá povolení. Obyvatelé Skandinávie, Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru (*EAA - The European Economic Area*) mají situaci ulehčenou. Podle současných pravidel může občan členské země pobývat ve Švédsku za účelem práce nebo studia. Nepotřebuje pracovní povolení, avšak jestliže chce zůstat v zemi déle než tři měsíce, bude po něm vyžadováno povolení k pobytu.

Vízum (*visa*)

Obyvatelé většiny států jsou oprávněni navštívit Švédsko bez zvláštních povolení. K návštěvě postačí platný pas a hotovost dostatečná k životu zde a na cestu zpět domů. Obyvatelé většiny afrických a asijských zemí však potřebují ke vstupu na švédské území vízum. O víza si zažádají na švédských konzulátech a ambasádách ve svých zemích. Otázky spojené s udělováním víz jsou více-méně posuzovány diplomatickou cestou, ve zvláštních případech o vízu rozhoduje Imigrační úřad. Vízum je po přidělení platné 90 dní.

Pracovní povolení (*work permit*)

Cizinci, kteří nepatří mezi Skandinávské země, nenáleží mezi státy Evropské unie a EAA, a přesto chtějí ve Švédsku pracovat, si musí vyřídit pracovní povolení ještě před příjezdem. Současně s žádostí o pracovní povolení musí předložit i písemnou nabídku práce. Tento pracovní příslib i žádost o pracovní povolení podávají cizinci ve svých domovinách, na švédských ambasádách a konzulátech.

Povolení k pobytu (*residence permit*)

Všichni cizinci, kteří touží zůstat ve Švédsku déle než tři měsíce, musí zažádat o povolení k pobytu. Toto povolení se opět získává přes domovské konzuláty a

ambasády a následně je posuzováno diplomatickou cestou, případně Imigračním úřadem. Povolení může mít podobu fixního termínu, nebo může být trvalé a po jeho držitelích není vyžadováno vízum. Jak ovšem vyplývá z následující výpovědi, pravidlo se nezdá až tak nutné. Během oněch tří měsíců stačí vycestovat do jiné země a lhůta běží nanovo. „*No na rovinu jsem díky poměrně častým návštěvám České republiky dlouho povolení k pobytu nemusel řešit a kluci v podstatě také ne. Jsi odříznutý v divočině šest dní v týdnu a ten den volna se stejně nikam nedostaneš, zhruba po 3 měsících jedeš domů a nikdo se tě na nic neptá. Povolení k pobytu jsme ale pochopitelně začali řešit po přesunutí podnikání do Švédska*“⁶⁷.

Všichni občané EU/EEA, včetně dětí, musí zažádat o pobytové povolení individuálně. Žádost u dětí pod 18 let musí být opatřena podpisem zákonného zástupce. Nemusí ale vyplňovat dotazník, který je součástí žádosti o pobyt. Žádost o povolení pobytu může být podána až po vstupu žadatele do Švédska. Občané EU mají také možnost usadit se ve Švédsku, aniž by byli zaměstnáni. Nicméně podmínkou je, že jsou schopni žít z vlastních prostředků.

2.3.3 Koncentrace imigrantů

Během posledních pár let zažívá švédská politika značné dilema. Některé oblasti v regionech trpí vystěhovalectvím a stárnutí obyvatel je nezastavitelné. Proto tyto oblasti musí být vstřícnější a ochotnější k přijímání imigrantů a azylantů. Na druhou stranu tu ale zase není dostatečná nabídka práce a proto se nově příchozí stejně pokouší přestěhovat do větších měst jak nejrychleji je to jen možné. Ve městech jako Göteborg, Malmö nebo Stockholm je opravdu nabídka práce větší, ale každé pro má i svá proti. V těchto městech zase není dostatek cenově dostupného bydlení, což vede k zvýšené koncentraci imigrantů na předměstích a zvýšenému sociálnímu pnutí. Zde za přijatelnější nájemné bydlí spousta znevýhodněných skupin lidí, jako migranti, osamělí rodiče s nízkými příjmy a chudí penzisté. Sociální vědci hovoří o

---

⁶⁷ Informátor Ivo Krsek

marginalizaci a sociální segregaci. Pojem marginalizace neodkazuje pouze na životní podmínky, ale také na populaci cizinců s menším začleněním na trh práce.⁶⁸

Silná koncentrace ve velkých metropolitních oblastech je častá pro většinu z imigrantských skupin. Jsou to právě metropolitní regiony, které přitahují nejvíce imigrantů i z ostatních částí země. Mají zde možnost slyšet a vyměnit si názory a zkušenosti o pracovním trhu v celé zemi. Zajímavé také je rozložení imigrantů a místa, kam se stěhují. Pracovní migranti, zejména ti neevropští, se častěji usazují v atraktivnějších místech. Naproti tomu lidé se zkušenostmi z azylových domů, končí většinou v méně atraktivních obytných lokalitách.⁶⁹ *Tohle můžu jen potvrdit. Mám pár kamarádů z Íránu a Iráku, ti zase drží pospolu s Turky, Syřany a Egyptany a je by v životě nenapadlo odjet do lesa. Ti jsou ve městech, dbají na svůj zevnějšek a práci si hodně vybírají*⁷⁰.

Neustálý zájem o práci ve Švédsku má příčinu v tom, že švédská ekonomika nemůže zaplnit volná místa kvůli nedostatku pracovních míst na pracovním trhu. Vláda navíc sleduje, že obyvatelstvo stárne a že – stejně jako v jiných zemích EU – klesá počet lidí v produktivním věku, kteří podporují stále rostoucí počet penzistů. Zvláště ve venkovských oblastech v centrálním a severním Švédsku jsou některé oblasti přímo závislé na najímání migrantů vysloveně k tomu, aby zastavili negativní dopad na populaci stěhující se do měst.

---

⁶⁸ Dostupné na: http://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=2227_0_5_0

⁶⁹ Překlad autora, dostupné na: http://www.scb.se/Pages/PressRelease____254597.aspx

⁷⁰ Informátor Ivo Krsek

2.4 Ekonomika ve Švédsku

Švédsko patří dlouhodobě k nejrozvinutějším a nejúspěšnějším světovým ekonomikám a zajišťuje svým obyvatelům nebývale vysoký životní standard a sociální jistoty. V celosvětovém měřítku se pravidelně umísťuje na předních místech srovnávacích ekonomických studií. Jeho ekonomický úspěch je založen jednak na dlouhé tradici svobodného podnikání a technického pokroku, založené již v 19. století, jednak na liberálních ekonomických podmínkách. V mezinárodním srovnání ekonomických svobod vyniká otevřenost švédského obchodního a investičního prostředí, transparentnost finančního systému, nezávislost justice a příkladně nízká míra korupce (4. nejnižší na světě dle Transparency International). Jako negativum z hlediska podmínek pro hospodářský růst se naopak pocítuje vysoká míra regulace a vůbec zapojení státu do ekonomiky (podíl výdajů státu na HDP pravidelně přesahuje 50 % a patří k nejvyšším v OECD) a přemrštěná sociální ochrana zaměstnanců, která způsobuje nepružnost pracovního trhu a paralyzuje schopnost podnikatelů reagovat na výkyvy konjunktury. Změny v této oblasti jsou jednou z priorit současné vlády, která již při jejich realizaci řadu kroků učinila. Uskutečnění dalších potřebných reforem poněkud zbrzdila současná ekonomická krize. Obecné hodnocení švédské ekonomiky za rok 2009 ukazuje na nejprudší pokles ekonomické aktivity od 2. světové války. Svědčí o tom průběh všech klíčových ekonomických ukazatelů. Švédská ekonomika je v mnoha parametrech podobná české - je relativně malá, otevřená a závislá na zahraničním obchodě. Proto byla citelně postižena důsledky světové finanční a hospodářské krize. Ve švédských médiích se také v souvislosti s finanční krizí začalo spekulovat o blahodárnosti případného zavedení eura v době globální finanční krize. Současná vláda při svém nástupu v r. 2006 slíbila, že bude po dobu svého funkčního období výsledky referend (o přijetí eura) ctít. Oficiálně změnu tohoto rozhodnutí podpořila na začátku roku 2008 jediná ze 4 koaličních stran a není pravděpodobné, že by se vláda k takovému kroku odhodlala, přestože průzkumy veřejného mínění signalizují posun směrem k akceptaci společné měny.⁷¹

---

⁷¹ Dostupné na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/svedsko/ekonomika/index.html

Švédský průmysl podobně jako ve všech vyspělých zemích ztratil ve druhé polovině 20. století výsadní postavení v ekonomice země – mezi roky 1960 a 2005 klesl počet osob pracujících ve výrobních odvětvích o 37 % na 691 tisíc, zatímco zaměstnanost ve službách vzrostla z 2 mil. na 3,3 mil. osob. Pro strukturu švédského průmyslu je charakteristická oborová rozmanitost produkce, vysoký stupeň zapojení do globalizace (jak ve smyslu vlastnictví tak výrobní spolupráce) a životní závislost na exportu (více než 50 % produkce). Asi poloviční podíl na průmyslové produkci Švédska má strojírenství. Výroba strojů a zařízení v poslední době relativně poklesla, zatímco vzrostl podíl ICT (informační a komunikační technologie) sektoru. Podíl výroby dopravních prostředků a obecné kovovýroby zůstává zhruba stejný. Ve strojírenství je většina firem malé a střední velikosti, jen asi 1 % společností má přes 200 zaměstnanců. Jejich podíl na celkové zaměstnanosti v odvětví je ovšem nadpoloviční. Druhým nejdůležitějším průmyslovým odvětvím je zpracování dřeva, zajišťující 20 % výkonů. V poslední době vzrostl podíl chemického – především farmaceutického – průmyslu na asi 15 %. Následuje potravinářský průmysl se 7% a metalurgie (železo a ocel) s 5%. V surovinové základně vynikají ložiska železné rudy, rud zinku, olova, mědi, wolframu, uranu, titanu. Sektor průmyslu se orientuje především na strojírenství (dopravní strojírenství – automobily), dřevozpracující průmysl, hutnictví železa a barevných kovů a chemický průmysl. To do značné míry odpovídá surovinové základně (hutnictví) i struktuře krajinného pokryvu (dřevozpracující průmysl).⁷²

2.4.1 Lesnictví

Ekonomicky i ekologicky důležitým oborem je lesnictví. Lesy pokrývají 22,9 mil. ha. Obhospodařují je z 50 % individuální soukromí majitelé, pouze asi 17 % vlastní stát a zbytek právní subjekty vč. regionálních samospráv (z toho 25 % lesní společnosti, 6 % soukromé společnosti).⁷³ V lesnictví působí také mnou zkoumaná společnost Soonrich s.r.o. a její zaměstnanci. Na následující stránce se pokusím

---

⁷² Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/svedsko/1000810/>

⁷³ Tamtéž

vysvětlit, jak důležitou úlohu lesnictví ve Švédsku hraje. Bez tohoto kontextu by mohlo být obtížné porozumět dřevařskému fenoménu a jeho roli ve švédské společnosti.

Lesnictví, potažmo dřevozpracující průmysl hraje velice důležitou roli ve švédské ekonomice od poloviny 19. století a během let se postupně vypracovalo na jeden z hlavních exportních artiklů. Z mezinárodního hlediska je Švédsko jedním z klíčových hráčů. Je 4. největším světovým vývozcem celulózy, zaujímá 3. místo ve vývozu papíru a 2. místo ve vývozu řeziva. Švédsko je třetím největším producentem papíru v Evropě (za Německem a Finskem). Průmysl se vyznačuje velkou investiční náročností - obor včetně navazujících sektorů pohlcuje kolem 30% ročních investic. Váže na sebe a propojuje další sektory, jako například chemický, strojírenský, dopravní, stavební a IT. Přitahuje pozornost výzkumných a vývojových institucí. Švédský dřevozpracující průmysl je stále největší v Evropě a zaujímá 10% celosvětového exportu. Na začátku devadesátých let bylo Švédsko dokonce třetím největším exportérem na světě. Lesnictví je hlavním dodavatelem dřevozpracujícímu průmyslu a dovoz surovin v tomto sektoru je naprosto zanedbatelný. Lesy pokrývají značnou část švédského území a zdejší lesnictví je považováno za velmi moderní a také ekologické.⁷⁴

A proč je lesnictví ve Švédsku tak důležité? Jednoduchá odpověď - protože je tak velké. Protože je základním elementem pro spoustu dalších aktivit na lesnictví napojených. Strojírenský průmysl vyvíjí a vyrábí stále nové a modernější stroje, je třeba zdokonalovat papírny, které jsou v dnešní době přeplněné elektronikou, chemický průmysl se zase stará o bělicí a papírové chemikálie a zapomenout se nesmí ani na stavební průmysl. Lesnictví je také sektor s největším poměrem přepravy. 22% silniční, 32% námořní a 33% železniční dopravy se přímo týká lesnictví.

---

⁷⁴ Dostupné na: <http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/Sweden-INDUSTRY.html>

Obrázek 7: Zaměstnanost ve švédském dřevozpracujícím průmyslu

Převzato z <http://www.fao.org/unfao/bodies/acpwp/acpwp38/socerose.htm>

Ohaduje se, že lesnictví přímo zaměstnává na 100 000 lidí a zhruba stejné číslo připadá na nepřímo zaměstnané, kam můžeme zařadit dopravní společnosti a ostatní zaměstnavatele navázané na dřevozpracující průmysl. Do dřevozpracujícího sektoru se řadí tyto obory: výsadba a péče o lesní porosty, kácení stromů, přibližování a doprava dřevní hmoty ke zpracování, výroba papíru a celulózy, výroba pelet, výroba nábytku a výrobků ze dřeva. K těmto sektorům se řadí i energetika, přestože se jedná o odpad vzniklý zpracováním dřeva. Zaměstnanost v tomto sektoru však klesá a nyní se uvádí číslo 1-2% z celkové zaměstnanosti.

3. Společnost Soonrich

Společnost byla založena v roce 2006 a živnostenské oprávnění jí bylo poskytnuto na pořádání kulturních akcí a lesní činnost. Důvody založení však musíme hledat ještě dále v minulosti. Se vstupem České republiky do EU se pro nás otevřel pracovní trh všech členských zemí a spousta lidí se vydala za hranice sbírat zkušenosti. Stejně tak se ale otevřel trh i pro stávající země a řada z nich začala aktivně shánět v nově přístupivších oblastech potenciální zaměstnance. Jak bylo zmíněno výše, švédský lesnický průmysl je obrovský a poptávka po lidech, zejména ve specifických oblastech, je stálá. České lesnictví má ve světě velmi dobré jméno a proto se není čemu divit, že se švédské firmy o potenciální zaměstnance zajímají. Od našeho vstupu do EU jezdí švédští náboráři po českých lesnických školách a učilištích a snaží se přesvědčit studenty o výhodách práce ve Švédsku. Právě jedno takové lesnické učiliště je nedaleko Nové Paky, v Lomnici nad Popelkou, a díky kontaktům se švédskými náboráři tu vznikla firma zprostředkovávající práci ve švédském lese. Tehdy se Petr Junek, jeden ze současných jednatelů Soonrich, rozhodl poprvé vyjet do svého pozdějšího působiště. Během léta se seznámil s lesnickými pracemi a o rok později, v roce 2005, odjel pracovat pro lomnickou společnost znovu. Nespokojenost s přístupem ze strany zaměstnavatele však už dosáhla takové míry, že se Petr rozhodl pro příští rok osamostatnit. V roce 2006 se tedy na sever vypravil společně s Ivo Krskem a sháněli si práci na vlastní pěst. *„Tenkrát to bylo to pravé dobrodružství. Kočovnictví a stěhování co čtrnáct dní či měsíc. Spali jsme, kde se dalo a neustále se snažili najít další práci. Výhodu jsme měli v tom, že výsledky naší práce byly výborné, prezentovali jsme se kvalitní prací, a když už jsme nějakou dostali, zaměstnavatel ji od nás vyžadoval i do budoucna. Tím nastal první zlom a my se zavázali, že přijedeme i příští rok.“*⁷⁵ Z počátku se jednalo hlavně o čištění příkopů podél silnic, na které dostali školení a vybavení od státních institucí. Později se přidalo prořezávání terénu křovinořezem a různé práce pro soukromé subjekty. Rok 2007 znamenal zásadní zvrat. Firma se začala orientovat na polostátní zakázky vypsané na prosekávání terénu pod dráty vysokého napětí, vedoucími od elektráren napříč švédskou přírodou. Státní firma

---

⁷⁵ Informátor Petr Junek

spravující elektrické vedení deleguje práci dále na soukromé subjekty, které se starají o terén pod vedením. Tato společnost pak podstoupí části této „tratě“ dalším subjektům v zájmu dodržení termínů a na konci tohoto řetězce jsou potom společnosti jako mnou zkoumaná Soonrich. „*Stala se z toho pro nás nejzákladnější práce. Jedná se o 17 metrů široké průseky v délce třeba 200 kilometrů. Jedna parta prosekává vzrostlé stromy tak, aby neohrozily dráty nad nimi, a zároveň jde další parta, která vysazuje stromky nové.*“⁷⁶ Práce přibývalo, ale zároveň přišly první vážnější problémy.

V létě 2007 vykonal Soonrich práci pro švédskou společnost Skogsman z Östersundu, která se však zdráhala zaplatit. Problém se táhl tři měsíce a společnost se dostala do závažných existenčních potíží. V té době měli 15 zaměstnanců, kteří čekali na výplatu za odvedenou práci. Po marném urgování z jejich strany se rozhodli obrátit o stupeň výše a oslovit zadavatele práce jejich dlužníka. Tím, že se takto osmělili a nadále se prezentovali kvalitně odvedenou prací, získali další zakázky přímo od tohoto zadavatele a aktivity společnosti Soonrich nabrali na obrátkách. Že se jednalo o skutečný skok pro firmu, je znát i z výpovědi Ivo Krška: „*V té době jsme se dostali ke kontaktům a informacím, o kterých se nám dříve ani nesnilo. Zjistili jsme, jakým způsobem se ceny v tomhle lesářském kolosu nabalují a tím, že jsme v podstatě přeskočili jeden článek toho řetězce, jsme mohli výrazněji pracovat s konečnou cenou.*“⁷⁷ Práce opět přibilo a na příští rok bylo potřeba znovu rozšířit platformu spolupracovníků, aby se uspokojila poptávka.

---

⁷⁶ Informátor Ivo Krsek

⁷⁷ Informátor Ivo Krsek

Obrázek 8: Počet pracovníků společnosti Soonrich

Rok	Počet pracovníků
2006	5
2007	15
2008	30
2009	40
2010	55

Jak je vidět z tabulky, počet pracovníků neustále narůstá, i přes fakt, že jsou zde uvedeni jen pracovníci, kteří se osvědčili a zůstali déle než tři měsíce. Jak budu rozebírat v další kapitole, vykonávat fyzicky náročnou práci na odlehlých místech švédské divočiny není pro každého a spousta lidí napětí nevydrželo a cestovalo zpátky domů.

Další významný krok přišel v letošním roce 2010. Do té doby Soonrich fungoval jako společnost s ručením omezeným se sídlem v Nové Pace. Působnost české firmy ve Švédsku však řadu věcí komplikovala. Vztahy se švédy byly stále více než korektní, avšak komunikace se společností, která nemá sídlo na švédském území, nebyla přeci jen stoprocentní. Proto bylo rozhodnuto o tom, že od letošního roku využijí právo každého občana Evropské unie na svobodné podnikání v jakékoli členské zemi a společnost Soonrich se přestěhovala do Švédska.

Přestěhování do Švédska vyžadovalo notnou dávku odvahy, znamenalo to rázem přivyknout novým pravidlům a novému systému. Například problematika daní je natolik složitá, že se cizinců v počátcích doporučuje vyhledat advokátní kancelář. Heslo ‚neznalost zákona neomlouvá‘ platí ve Švédsku dvojnásob. Finanční postihy za daňové úniky, opomenutí či neúmyslně špatně vyplněné formuláře jsou vysoké a navíc jméno provinivší se osoby je registrováno.

Přestože je daňové zatížení ve Švédsku velmi vysoké, zákony umožňují, aby si daňový poplatník odečetl řadu položek (např. cestovní výlohy z/do práce, nákup ochranných pracovních pomůcek, speciální a odborné literatury, snížení o pojistnou prémii atd.). V České republice si firma najme svého účetního, který za finance odpovídá a případná kontrola může přijít pouze ze strany Finančního úřadu. Ve Švédsku je systém nastavený na větší kontrolu financí, kdy firemní účetní odevzdává podklady dalšímu kontrolnímu článku, jímž je tzv. revizor. Ten plní funkci jakéhosi nestranného kontrolora a mezičlánku mezi firmou a státem. Progresivní zdanění odčerpává velkou část čisté mzdy, ale na druhou je tu velká řada odpočitatelných položek velké množství bezplatně poskytovaných služeb. *„Člověk sice odevzdá poměrně velkou částku na daních, na druhou stranu ale dostává také velký díl zpátky, když o práci přijde, nebo je třeba na nemocenské. Navíc se daně odevzdávají ne přímo státu, ale komuně (okresu) a to je mnohem lepší pocit, když vidíš, že ty peníze zůstávají v tvém okolí. Tady se opraví silnice, tady vyrostlo koupaliště, tady je nový park atd...“*⁷⁸

---

⁷⁸ Informátor Ivo Krsek

3.1 Pracovníci

V zásadě lze rozdělit pracovníky do tří skupin. Ve skupině první jsou vlastní zaměstnanci, druhou skupinu tvoří najatá síla na základě živnostenského oprávnění a třetí část tvoří lidé, s nimiž byla uzavřena dohoda o provedení práce (DPP). Ve skupině vázané DPP převažují mladí lidé do 25 let, tvořené z velké části studenty. Naopak pracovníci s živnostenským listem mají věkový průměr 27 – 30 let a jedná se o lidi s pracovními zkušenostmi.

Další dělení pak nabízí vlastní způsob práce. Už v Čechách je celá parta přiřazena buď k tzv. „křoviňákům“ nebo „sazečům“. První skupina prořezává a vyžíná terén křovinnými pilami (sem povětšinou spadají lidé se živnostenským oprávněním) a skupina druhá (DPP) putuje za nimi se sazenicemi mladých stromků a stará se o výsadbu.

Jak bylo zmíněno výše, požadavek od společnosti Soonrich je takový, že se nenajímají samotní jednotlivci, ale celé party o třech a více lidech. Tento důvod má čistě praktické hledisko, spočívající v odpovědnosti party samotné za vlastní mezilidské vztahy. Často je celá parta odříznuta od civilizace a jsou tam odkázáni jeden na druhého. *„Dochází až k takové katarzi vztahů, jakou si nikdo za normálních okolností nedokáže představit. Už jsme byli několikrát svědky i toho, že se po řadu let nejlepší kamarádi rozhádali takovým způsobem, že spolu dodneška nedokáží promluvit ani slovo. Funguje to ovšem i opačně a vzniká tu celá řada přátelství, která budou trvat věky.“* Je třeba si tu uvědomit, že tyto lidé jsou 24 hodin a 7 dní v týdnu spolu, po dobu více tří měsíců. Nápor na psychiku je ohromný, zvláště když se k tomu přidá ještě špatné počasí a nedá se pracovat venku. Z tohoto výčtu vyplývá, že člověk musí být komunikativní, musí umět vyjít vstříc a občas ustoupit a hlavně, musí být týmovým hráčem. Při rozebírání jednotlivých typů jedinců jsme dospěli k zajímavému, nicméně logickému závěru. Nikdy nebyly problémy s adaptací mladých lidí, kteří jsou bez závažných psychických problémů (tzv. kostlivci ve skříni) a hlavně, kteří jsou doma bez závazků. Naopak závazky typu přítelkyně, manželka, rodina, či často skloňovaná svízelná životní situace vedou často k rozehrávání nejrůznějších scénářů při vzpomínkách na domov. Takový člověk totiž

snadno sklouzne k tomu, že začne všechno vidět v černých barvách a zákonitě mění své chování vůči ostatním. Podepíší se na něm nepříznivé přírodní podmínky, velká fyzická námaha, nemožnost styku s domovinou atd. a v takovém případě nezřídka člověk opouští Švédsko předčasně. Na základě vedených rozhovorů jsem se dozvěděl, že ze zkušenosti je nejtěžší práce se staršími muži kolem 40 – 50 let, kteří berou práci ve švédském lese jako svou životní výzvu a chtějí si dokázat, že na to pořád ještě mají. Nenechají si nic vysvětlit od mladých ‚floutků‘, dělají věci po svém a velice snadno se ocitnou na okraji komunity, odkud jsou na nejlepší cestě zpět domů.

Další zajímavou věcí je věkové složení pracovníků. Skupiny sazečů jsou v průměru mladší, složené hlavně ze studentů, než party s křovinnými pilami. Je to dáno jednak menší náročností práce a hlavně zkušenostmi. Na práci s křovinořezy je potřeba zvláštního proškolení, které Soonrich ve Švédsku zprostředkuje a přeci jen vyšší fyzická zdatnost. Mezi sazeči se vyskytují i dívky, mezi druhou partou nikoli. *„Co se práce týče, sázení stromků není až tak fyzicky náročný, horší jsou věci kolem. Občas štípou komáři či malý mušky, občas člověka hryzne velké hovado, občas se zapadne po koleno do bažiny, občas pere slunce jak zběsilý a občas je člověk promoklej na kost. Rovněž nanášení stromků dá celkem zabrat – 25 kilo na záda a hurá přes větve a kořeny na místo určení. S tím mají hlavně holky největší problémy.“*⁷⁹ Samozřejmě, že si na delší úseky většinou pomáhají technikou, ale občas jsou i místa, kde je použití stroje nemožné a nastoupit musí hrubá síla.

Druhá parta, křoviňáci, jsou povětšinou muži okolo třiceti let věku. Najdou se občas i starší výjimky, ale z důvodů zmíněných výše jich je poskrovnu. Příslušník party křoviňáků má oproti sazečům ztíženou pozici hned na začátku. Chce-li tento krátkodobý migrant pracovat s křovinnou pilou, musí počítat s velkými vstupními náklady, které se odhadem vyšplhají až k 30 tisícům korun. Firma Soonrich zprostředkuje nákup stroje a náradí, největší položky v rozpočtu, ovšem dále jsou potřeba všechny standardní ochrany - tzn. uší, očí a sluchu. Pořádné oblečení a boty, aby člověk nebyl zaskočen změnou počasí a samozřejmě několik kvalitních pracovních rukavic. Nemá-li člověk k dispozici tak velkou částku na začátku, řeší se

---

⁷⁹ Informátor J. Z.

pak nákup vybavení zpětnou fakturací. Ke konci pobytu je možné prodat křovinořez někomu z další party, čehož využije zhruba polovina z nich, ta druhá si ho bere s sebou do České republiky k dalšímu užití. Jedná se o fyzicky velmi náročnou práci, kdy má člověk kromě stroje samotného na sobě též veškeré vybavení, jídlo a pití na celý den a pohybuje se kopcovitou krajinou. „*Stroj má myslím tak 11 kilo, k tomu musíš nést dvou-litrovou láhev směsi připravené z benzínu a oleje, dál základní nářadí, vodu a jídlo. S tím vším šplháš nahoru a dolů po svazích, snažíš se udržet správný směr a těšíš se na domluvenou pauzu.*“⁸⁰ Společné pauzy bývají většinou dohodnuté po čtyřech hodinách a po krátkém občerstvení následují další čtyři hodiny práce, po nichž se celá parta vydá na společnou cestu zpět k autu a přesune se domů.

Slovo ‚domů‘ se odvíjí od toho, kde je zrovna práce a může se stát, že celá parta své působení změní několikrát za dobu pobytu. Ivo nebo Petr se snaží najít bydlení v přijatelné destinaci od dohodnutého kontraktu, většinou se jedná o pronájem části z rozsáhlého komplexu několika hospodářských budov, a odtud se vyráží do lesa autem. Hlavně na severu území jsou často součástí obydlí také sauny, na které se po náročném pracovním dnu těší každý z pracovníků. Modelové bydlení představuje velká chata či dům, s technickým zázemím, které slouží jako garáž a dílna. Největší starosti v počátcích podnikání byly právě se sháněním ubytování, ale postupem času se utvořila síť prověřených kontaktů a povětšinou se daří nalézt vhodné ubytování v rádiu do padesáti kilometrů od místa práce. „*Na internetu se toho ubytování moc nenajde, spíš se musíš poptávat a telefonovat. Když už jsem si opravdu nevěděl rady, prostě jsem se do toho místa vydal a zazvonil na první zvonek. Metodou sněhové koule jsem u třetích dveří dosáhl cíle.*“⁸¹

„*Dbáme v poslední době dost na komfort, aby to ubytování zkrátka mělo všechno co je potřeba. Prožili jsme si začátky, které byly dost o morálu, studená voda, bez elektřiny a podobně, ale komfort za dobrý pocit určitě stojí. Kolikrát i kluci odmítnou stěhování a raději dojíždí o několik kilometrů dál, než aby se stěhovali z dobrého místa.*“⁸²

---

⁸⁰ Informátor M. S.

⁸¹ Informátor Ivo Krsek

⁸² Informátor Petr Junek

3.1.1 Příprava na práci

Leckdo by si mohl pomyslet, že sázet stromky, nebo sekat křovinořezem není nikterak těžká práce. Opak je však pravdou. Práce, kterou Soonrich ve Švédsku vykonává, se v České republice nikde nedělá. Vybavení, se kterým se pracuje, není u nás k dostání a rovněž pohyb v terénu je mimořádně odlišný od toho, na co je našinec zvyklý. Aktivita společnosti Soonrich jsou rozesety přibližně po ¼ Švédska a než je vůbec parta vypuštěna do terénu, je potřeba každého řádně proškolení a instruovat. Všichni zaměstnanci dostanou telefonní SIM karty, kde je tarif nastavený tak, že si mezi sebou volají zadarmo. Sem tam je toho ale moc, jak ostatně dosvědčují oba majitelé: „*Občas si připadáme jako kojné matky. Řada lidí neumí žádný jazyk a my jsme pro ně skrz telefon prostředníkem třeba i v samoobsluze.*“. Také opouští-li někdo Švédsko předčasně z jakýchkoli důvodů, většinou musí Ivo nebo Petr zařídit letenku či jízdenku a dotyčného odvézt k dopravnímu prostředku.

Co se pracovního proškolení týče, všichni pracovníci s křovinořezem mají hotový certifikát z České republiky. Toto oprávnění získávají většinou v Lomnici nad Popelkou a jeho cena se pohybuje okolo 1 500 Kč. Je platné však pouze na dva roky a po této lhůtě je třeba zařídit obnovení v ceně 600 Kč. Proškolení se však týká pouze bezpečnosti práce, pracovních doporučení a absolvent kurzu v podstatě s pilou do styku nepřijde. Proto po přicestování do Švédska procházejí všichni školením ještě od společnosti Soonrich, kdy se učí křovinořez obsluhovat, opravovat a následuje opět bezpečnostní stránka. Další část prvního dne je jim představeno Švédsko a podány základní informace o práci i životě. Vysvětleny základní slovíčka ve švédštině a angličtině a hlavně orientace s mapou. Z mapy totiž vyčtou důležité informace ohledně lesa i práce samotné. Jaké stromy kácet a jaké ne, bonitu lesa, složení půdy, v kterém měsíci se věnovat kterým stromům apod.. Nováčci jsou samozřejmě vedením společnosti kontrolováni a zaučováni častěji, později, když se osvědčí, není důkladná kontrola v podstatě potřeba. Nicméně myslet si, že v rozlehlých švédských lesích na případnou neodvedenou/špatně provedenou práci nikdo nepřijde, by bylo scestné. Každý vlastník lesa zaměstnává své kontrolory, kteří brázdí lesy a dbají na dodržování termínů a úroveň provedené práce.

3.2 Soonrich a Novopacko

Novopacko je mikroregion rozkládající se přibližně mezi obcemi Nová Paka, Borovnice, Pecka a Stará Paka. Město Nová Paka zde funguje jako obec s rozšířenou působností a celý mikroregion náleží k okresu Jičín. Okres Jičín se rozkládá v severozápadní části bývalého Východočeského kraje. Sousedními okresy jsou Semily, Trutnov a Hradec Králové, ze Středočeského kraje Nymburk a Mladá Boleslav. Do Prahy je to z Jičina necelých 100 km, do Hradce Králové a Liberce shodně 50 km. Rozlohou patří okres mezi menší, hustotou obyvatel mezi řidčeji osídlené. Celková rozloha okresu je 887 km².

Jičínský okres je však svým charakterem převážně průmyslově-zemědělský. Na Jičínsku se nachází převážně firmy orientující se na výrobu pro zahraniční trh. Firmy na export vyrábí díly a komponenty zejména pro automobilový průmysl. Další firmy se orientují na strojírenský a elektrotechnický průmysl a stavebnictví. Většina firem se nachází přímo v Jičíně a v mikroregionu Jičín a v mikroreginech Hořice a Nová Paka, textilní průmysl je soustředěn v mikroregionu Hořice. Historicky důležitou součástí tohoto regionu je zemědělství, které je rovnoměrně rozmístěno po celé oblasti okresu.⁸³

Abych potvrdil předpokládanou hypotézu, že se společnost Soonrich zasadila o rozhybání trhu práce na Novopacku, zašel jsem na Úřad práce a dostalo se mi nečekané reakce. O společnosti Soonrich nikdy neslyšeli a lesnické práce navíc pokládají v tomto regionu za tak okrajové, že nemá ani své statistiky. Navíc ani počty migrantů nejsou nikterak evidovány a úřední počty migrujících osob jsou závislé pouze na libovůli daného člověka, zda přijde oznámit svůj úmysl opustit republiku či nikoli. Novopacko je navíc regionem zaměřeným spíše na tradiční pivovarnictví a textilní průmysl, dále výrobu strojů a zařízení a produkci zdravotní techniky. S nezaměstnaností se potýká mírně nadprůměrně v porovnání s ostatními mikroregiony v okrese Jičín, ani dílčí úspěchy však společnosti Soonrich připisovat zřejmě nelze. Míra nezaměstnanosti se pohybuje pod celorepublikovým průměrem a

---

⁸³ ZPRÁVA O SITUACI NA TRHU PRÁCE V ROCE 2009, Úřad práce v Jičíně.

v současné době, díky celosvětové hospodářské krizi, se už dostala nad hranici 10%. Rapidní propad je způsoben především orientací našeho okresu hlavně na automobilový a částečně textilní průmysl, čili odvětví, která byla krizí postižena nejvíce.

Obrázek 9: Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti			
Rok	Mikroregion Novopacko v %	Okres Jičín v %	Celorepublikový průměr v %
2007	6,24	6,1	6,6
2008	5,30	5,1	5,4
2009	7,86	8,2	8,0

Údaje převzaty z ÚP Jičín a portálu veřejné správy (portal.gov.cz)

Dozvěděl jsem se, že úpravy lesa, jeho prosekávání, čištění a popřípadě vysazování, si zřejmě dělá každý majitel (nejen na Novopacku) sám, maximálně se tento druh práce řeší tzv. prací na černo. Ostatně z následných rozhovorů s lidmi, kteří ve Švédsku působili na pozici ‚křovíniák‘, jsem se dozvěděl to samé. *„Je to dobrý přivýdělek, jen se k takové práci dostat. Mě třeba zaměstnává velkozemědělec od nás z vesnice. Ale jen takovým způsobem, že když si vzpomene, tak zavolá a já mám dva víkendy co dělat. Spíš jen nárazovky ze známosti a samozřejmě bez papírů.“⁸⁴* V podstatě tedy lidé z Novopacka odjíždějí do Švédska pracovat s křovinnou pilou pouze na omezenou dobu, při návratu se snaží najít práci jinou a pila (přivezou-li si ji vůbec s sebou do ČR) zůstává na domácí práce a soukromé využití.

Co se rodného místa týče, většina pracovníků přijela do Švédska z Nové Paky nebo okolí. Tento fakt je dán tím, že oba zakladatelé společnosti Soonrich odtud pocházejí a ze svých sociálních sítí rekrutovali první zaměstnance. Jednalo se o blízké přátele a kamarády, na něž se postupem času nabalili další, a metodou sněhové koule přerostl objem rekrutů dávno hranice Novopacka. V dnešní době se dá říci, že Soonrich v České republice působí téměř všude, o čemž svědčí například parta sazečů

⁸⁴ Informátor J. K.

z jižní Moravy, i když pracovníci z Novopacka či Jičínska jsou stále v mírné přesile. Za důležité také považuji sdělit, že ze strany zaměstnavatele nedochází k žádné inzerci a veškerí nově-příchozí pracovníci jsou nabíráni opravdu jen na principu „snowball“.

3.3 Volný čas

Volného času je velice poskrovnu. Většina lidí sem přijíždí vyloženě jen s vidinou vydělaných peněz, a podle toho také pracují. „*Není výjimkou, že mladí sazeči jedou 30 dní v kuse, odhadem u 90 % lidí jsou největší motivace peníze.*“⁸⁵ Častokrát jsme v žertu narazili na skutečnost, že řada zaměstnanců utíká do Švédska před životním bankrotem a společnost by si zasloužila odměnu od české Správy sociálního zabezpečení za nabízené šance. Nicméně každý si občas potřebuje odpočinout a v tu chvíli nastupují laptopy, méně často pak kniha, karty a sportovní vyžití. Velice populární je sledování filmů a seriálů, k čemuž se jedna parta vybavila dokonce promítacím plátnem a pořádala pravidelné filmové noci. Mezi nejpoblárnější tituly patří kreslené seriály typu *The Simpsons* a oblíbené jsou také staré české komedie. Velmi častou atrakcí a radostnou kratochvílí je ve Švédsku oblíbený rybolov, kde se spojí potřebné s užitečným a případné úlovky končí jako kulinářské speciality. Rybaření je mezi zaměstnanci hojně rozšířené také proto, že přináší úspory za nákup jinak celkem drahých potravin. Chycená ryba se rázem stane tématem dne a hromadně se rozhoduje, na jaký způsob se udělá. Pozice kuchaře většinou nebývá předem stanovená a v podstatě má rozhodující slovo ten, kdo rybu chytil. Výlety po okolí kvůli jazykové bariéře a fyzické únavě většinou nepřichází v potaz, spíše se čas od času naplní auto a odjede se do městské knihovny na internet, nakoupit nebo zavolat domů. Dříve byly výlety za bezplatným internetem do měst častější, ale díky technickému pokroku v oblasti počítačových technologií, má většinou každá parta vlastní reuter s připojením k internetu. Též telefonování domů je mnohem snazší a díky výhodným mobilním službám se v podstatě zapomnělo na telefonní karty a pevné linky. Podle rychlého výzkumu však převládá komunikace pomocí krátkých textových zpráv nad přímým voláním. Příležitostně se také uspořádá společné grilování nebo fotbalový turnaj, ale takovéto aktivity rozhodně nejsou tradicí a řada lidí dá raději přednost pasivnímu odpočinku a úspoře energie i peněz. „*Člověk je dost hotovej z práce, kde se naběhá až až. Občas jsme vyrazili na nějaký kopec za rozhledem, ale ta fyzická únava je opravdu značná, a tak člověk opravdu nejradši hodí ty nohy*

---

⁸⁵ Informátor Petr Junek

*nahoru...*⁸⁶. Na druhou stranu však také není výjimkou, když je nepřízeň počasí natolik veliká, že několik dní nedovolí opustit dům. Hlavně ze začátku a ke konci sezóny může překvapit sněhová nadílka, jindy zase vytrvalé deště. „...*kolikrát se divíme, v čem to venku dělají, ale prý lepší, jak zůstat na baráku s ostatními... Taky se občas stane, že panuje atmosféra hustá tak, že by se dala krájet, ale na druhou stranu, pak přijde lepší počasí a na spory se většinou rychle zapomene.*“. Pracovní kolotoč a samotná odpovědnost k práci mnohdy vyřeší i problémy, které by v jiných podmínkách gradovaly ve větší potíže, a svým způsobem většina svárů utichne stejně rychle, jak začala.

---

⁸⁶ Informátor M. S.

Závěr

Jak je patrné z předkládané diplomové práce, migrace je opravdový fenomén a provází naše dějiny odnepaměti. Převažující příčiny migrace lze v současném světě spatřovat zejména v rozdílech v bohatství mezi jednotlivými světadíly, v síle ekonomik jednotlivých zemí a v životní úrovni jejich obyvatel. Protože ani jeden z těchto faktorů není v České republice na nejvyšší úrovni, odjíždí každým rokem řada Čechů do ciziny. Nejčastěji se jedná o krátkodobou migraci za výdělkem a následný návrat do vlasti, ovšem ani dlouhodobá, popřípadě trvalá migrace, nebývá výjimkou. Tato studie popisuje příklad zaměstnanců společnosti Soonrich, kteří odjíždějí do Švédska za sezónní prací, přičemž oba dva hlavní respondenti, majitelé firmy, žijí ve Švédsku trvale od roku 2007 resp. 2009.

Ačkoli oba dva již nějaký čas podnikají a bydlí ve Švédsku, jejich provázanost s Českou republikou je i nadále značná. Slovo ‚doma‘ je užíváno v obou zemích se stejným významem a nejen z vedených rozhovorů jasně vyplývá, že pro ně opravdu není důležité místo A a místo B, nýbrž celý prostor mezi nimi, kdy existují v podstatě paralelně na obou místech. Pozice zaměstnanců je v tomto případě o trochu jiná. Ti do Švédska přijíždí pouze za výdělkem, často v tíživé finanční situaci s potřebou co největšího zisku, a na mysli mají každý den svůj domov v Čechách. Veškeré plány do budoucna jsou taktéž spjaty s domovem v České republice a práce ve Švédsku je pouze prostředek k jejich naplnění. Nicméně díky tomuto prostředku je naplnění plánů daleko jednodušší než doma a také sekundární využití pracovního pobytu ve Švédsku se hodí do života. Pracuje-li člověk půl roku v divoké přírodě, s minimálním kontaktem s jinými lidmi, dokáže se o sebe po návratu hravě postarat v nejrůznějších situacích. Z vedených rozhovorů vyplynulo, že se člověk cítí silnější, sebevědomější, dokáže se o sebe postarat ve smyslu samostatnosti a také, vyskytne-li se nabídka práce v oboru, nabitá zkušenosti dokáže uplatnit a patří mezi nejlepší pracovníky.

Analýza motivů k opuštění domoviny je v tomto případě velice jednoduchá. Stejně jako v životě, peníze jsou až na prvním místě. Touha vydělat velké peníze, mnohdy spojená s hrozbou exekucí nebo přinejmenším s doplacením dluhů, je opravdu tím hlavním důvodem k opuštění rodiště. Ve Švédsku člověk zhruba po dvou

měsících splatí půjčku na technické vybavení a začne vydělávat na sebe. Dle odhadu majitelů firmy začne kolem ½ až ¾ zaměstnanců posílat domů remittance hned od následujícího měsíce a pokračují v tom trpělivě až do konce pobytu. Touha vydělat si peníze a uniknout dluhům je kolikrát tak velká, že ve Švédsku žijí téměř asketickým životem a peníze vydávají pouze v nejnnutnějších případech na jídlo a bydlení. Peníze jsou tedy na prvním místě s jasným náskokem, na druhé se pak řadí švédská příroda a kompletně jiný styl života než u nás.

Co se týče integrace migrantů do švédské společnosti, téměř žádná neprobíhá. Řada lidí nemá ani základy některého ze světových jazyků a Petr nebo Ivo často slouží skrze telefon i jako spojka v samoobsluze. Při proškolování přijde i na seznam nejfrekventovanějších švédských nebo anglických slovíček. Většinou to ale bohužel končí tak, že se je dotyčný nenaučí vůbec, nebo že se zdráhá slovíčka použít při rozhovoru. Takový člověk je pak v cizím prostředí ztracený a z města pospíchá zpět do lesa, ukrýt se před povinnostmi a opět co nejvíce pracovat a vydělávat. Na druhou stranu, z pohledu zaměstnanců o nějakou horečnou integraci jít nemůže i z jiného důvodu. Tím, že do Švédska přijíždějí v první řadě za výdělkem, upřednostňují práci před jakoukoli zábavou a nastane-li po týdnu den odpočinku, každý ho rád stráví relaxem a v poklidu, než aby poznával okolí a integroval se mezi švédské obyvatelstvo.

U obou majitelů je situace opět jiná. Ti se do Švédska de facto zamilovali už při prvních návštěvách a díky angličtině a němčině se dokázali (byli nuceni) domluvit. Od počátků toužili proniknout do tajů švédštiny a pilně se pokoušeli mluvit. Získávali čím dál větší okruh přátel, odvozených zpočátku z pracovních kontaktů a časem přenesených do běžného života. Interakce se švédským obyvatelstvem byla usnadněná díky otevřenosti Švédů a také díky dobrému jménu České republiky v severských zemích. Dobré jméno má Česká republika především díky švédskému národnímu sportu číslo jedna, kterým je hokej. „*Znají kolikrát více českých hokejistů jak já a jejich znalosti začínají v sedmdesátých letech a nepřerušeně plynou do současnosti.*“ Pro Švédy je hokej a bruslení zároveň nejoblíbenější zábavou a uznávají každého dobrého soupeře, přičemž Česká republika rozhodně tradičním a kvalitním soupeřem je. Dalším důvodem, proč mají Švédové Čechy v oblibě je takový, že jich není ve

Švédsku tolik. Zápavy Poláků, Rumunů a příslušníků bývalé Jugoslávie, dle zkušeností respondentů, zahlcují švédské území, práci odbývají a hlavně ti, kteří přijíždí kvůli zneužívání sociálních dávek, se chovají unfair vůči plátcům vysokých daní. Jiným důvodem vzniklých sympatií je tradičně vyhlášené české pivo a také Praha, kterou má hodně zcestovalých Švédů v oblibě. Všechny tyto zmíněné fakty jsou základním stavebním kamenem při navazování nových přátelství a počáteční konverzaci.

Migrace je klíčovým slovem při popisu švédského obyvatelstva, které je v dnešní době složeno z více jak třinácti procent z obyvatel narozených v cizině. Hlavním motivem současné imigrace je následování rodiny a potažmo možnost získat ubytování, kvalifikaci, pobírat sociální dávky a zajištění zdravotní péče. Švédsko, jakožto štědrý sociální stát, vynakládá nemalé prostředky na integraci nově příchozích obyvatel mezi majoritní společnost a imigrační politika je na velmi vysoké úrovni. V šedesátých a sedmdesátých letech minulého století nebyl ve Švédsku problém pro nově příchozí sehnat práci. Industrializace a neutralita v obou světových válkách znamenaly rychlý hospodářský růst, který však také vyžadoval velké množství lidského kapitálu. Aby mohlo být udrženo tempo růstu, bylo Švédsko, země relativně chudá na obyvatelstvo, nuceno hledat pracovní sílu v zahraničí. Pracovní migraci, která byla pro Švédsko charakteristická od konce druhé světové války, vystřídala v polovině 70. let imigrace uprchlíků a tento charakter si udržela dodnes.

K pracovní nabídce v poválečných letech patřila často také možnost ubytování a zaměstnanecké organizace i stát pomáhaly s integrací ze všech sil. Otevřená náruč welfare state však nemohla z čistě pragmatických důvodů zůstat otevřená dokořán neustále. Tento individuální přístup se začal nepříjemně prodražovat, a proto od sedmdesátých let mají sice imigranti právo udržovat a podporovat svůj jazyk a kulturu, ale stát se už nadále tak aktivně neangažuje v jejich integraci. Namísto dosavadního stírání rozdílů se nová integrační politika zaměřuje spíše na sociální soudržnost a porozumění místnímu sociálnímu systému a švédským tradicím.

Tento proces je považován za nejlepší možnou formu integrace do pracovního trhu i švédské společnosti vůbec, což dokazují nejrůznější mezinárodní studie a

porovnání. Navíc se Švédsko stalo postupem času jedním z nejsilnějších a nejstabilnějších sociálních států, který běžné populaci zajišťuje záviděníhodný životní standard.

Použitá literatura a zdroje

Publikace a články

Bade, J., K.: *Evropa v pohybu*. NLN, s.r.o. 2005. 500 s. ISBN: 80-7106-559-5

Barša, P.: *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: CDK 1999. 347 s. ISBN: 80-85959-47-X

Baršová, A.: *Role Evropské unie v řízení ekonomické migrace, současný stav a výhledy*. In *Mezinárodní vztahy 2007*, 42, č. 3 (str. 31-53)

Baršová, A.–Barša, P.: *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005. 308 s. ISBN: 80-210-3875-6

Migrace v rozšířené Evropě. Konference na Pražském hradě 12.–14. 9. 2002. British Council: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN: 80-238-9199-5

Dostupné z:

http://www.gac.cz/documents/nase_prace_vystupy/GACmigr_migracevrozsirene_Europe.pdf

Castles, S., Miller, M.J.: *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. New York : The Guilford Press 1993. 307 s. ISBN: 0-89862-248-4

Cihelková, E. a kolektiv: *Světová ekonomika – základní nárys a nový vývoj*. Praha: FMV VŠE 1996. 258 s. ISBN: 80-245-0011-6

Čerkasová, I.: *Migranti v ČR aneb cizinci neberou práci domácím*. Informační studie Ministerstva vnitra 2006

Dostupné z [www: st.vse.cz/~XCERI10/xceri10.doc](http://www.st.vse.cz/~XCERI10/xceri10.doc)

Demographic reports: *The future population of Sweden 2009 - 2060*. Statistics Sweden 2009

Dostupné z www:

http://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE0401_2009I60_BR_BE51BR0901ENG.pdf

Disman, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum 2000. 374 s. ISBN: 80-7184-141-2

Doležal, M. a kol.: *Lesnictví ve Švédsku*. Hradec Králové 1969. 63 s.

Drbohlav, D.: *Migration Trends in Selected EU Applicant Countries*, Volume II – The Czech Republic. Vienna: International Organization for Migration, 2004. 136 s. ISBN: 92-9068-182-9

Drbohlav, D.: *Evropa a proces mezinárodní migrace (se zvláštním důrazem na země Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu)*. Grantový úkol GA ČR č. 403/99/1006. Dostupné z www: http://www.europeum.org/dispatch_article_text.php?aid=320

Drbohlav, D.: *Hlavní trendy mezinárodní migrace*. Demografie 1995. 37, č. 4 (str. 280 – 284)

Drbohlav, D.: *Mezinárodní migrace - pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)*. In ŠÍŠKOVÁ, T.: *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. s. 17- 28. ISBN 80-7178-648-9.

Eriksson, A., Klintefelt, A.: *To measure and monitor internal migration based on national population registration*. IAOS Conference Ottawa, Canada. Statistics Sweden, Population and Welfare Department 2006
Dostupné z www: http://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE9999_2006A01_BR_BE96ST0607.pdf

European Agency for safety and health at work: *Literature study on migrant workers*. European Agency for safety and health at work 2007.
Dostupné na: http://osha.europa.eu/en/publications/literature_reviews/migrant_workers.pdf

Foreign companies with a permanent establishment in Sweden. INFORMATION FRÅN. Sundsvall: Skattemyndigheten 2000
Dostupné na: <http://www.skatteverket.se/download/18.6e795b103e5e045418000519/30901.pdf>

Guzová, M.: *Postoj evropských zemí k cizincům se liší*. Lidové noviny 24. 11. 2007 [cit. 2010-05-06]

Heidrich, O.: *Kniha o Švédsku*. Nákladem česko-slovenské grafické unie a.s. 1939

Henig, D.: *Transnacionalismus*. Přehledové studie 07/3 [cit. 2010-05-06], FF ZČU : CAAT, 2007
Dostupné z www: <http://antropologie.zcu.cz/webzin/transnacionalismus>

Henig, D.: *Migrace*. 2008 [cit. 2009-05-20]. Publikace.
Dostupné z www: http://www.caat.cz/publikace/prehledove-studie/44-prehledove-studie/149-migrace#_ftn10

Janků, K.: *Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem*. Sociální studia. Brno FSS MU: 1/2006, str. 13–27. ISSN 1214-813X

Linhartová, K.: *Co chystá Švédsko v oblasti migrace a azylu na své předsednictví?* 4. 9. 2009 [cit. 2010-05-12]. Články.

Dostupné z www: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2196361>

Lippman, A., Thomsson, K.: *Income mobility in Sweden. A study on immigrants and native Swedes*. Stockholm: Stockholms Universitet, Nationalekonomiska institutionen 2009.

Dostupné z www:

http://www.scb.se/statistik/he/le1900/_dokument/income%20mobility%20in%20sweden.pdf

Migrace v Evropské unii: *Příležitost a výzva*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie 2010. 16 s. ISBN: 978-92-79-12647-5

Mikšová, M.: *Azylová politika ČR v kontextu mezinárodní migrace a azylové politiky EU*.

2. 12. 2003 [cit. 2010-05-12]. Články.

Dostupné z www: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957399>

Nilsson, Å.: *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Demografiska rapporter 5/2004. Stockholm: Statistiska centralbyrån. 139 s. ISBN 91-618-1262-5

Ocásková, K.: *Evropská migrace a multikulturní společnost*. Brno 2006. 81 s. Diplomová práce. PedF MU

Pascalidou, A.: *I am Sweden*. 09. 2009 [cit. 2010-05-12]. Society.

Dostupné z www: <http://www.sweden.se/eng/Home/Society/Migration/Reading/I-am-Sweden/>

Rejšková, T., Stojanov, R., Šolcová, P., Tollarová, B.: *Remittance zasílané z České republiky a jejich rozvojový dopad*. 19. 6. 2009 [cit. 2010-05-12]. Články.

Dostupné z www: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2187666>

Roubal, O.: *Etnická identita v mezigeneračním a národním srovnání – případová studie*. Socioweb, 3. 10. 2003 [cit. 2010-05-11]

Dostupný z www: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=151&lst=106>

Sartori, G.: *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha: Dokořán, 2005. 134 s. ISBN: 80-7363-022-2

Statistics Sweden: *To measure and monitor internal migration based on national population registration*. Statistics Sweden: Population and Welfare Department 2006. 52 s.

ISBN 978-91-618-1353-7

Szaló, C.: *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK, 2008. 175 s. ISBN: 978-80-7325-136-9

Šatava, L.: *Národnostní menšiny v Evropě: encyklopedická příručka*. Praha: I. Železný, 1994. 385 s. ISBN: 80-7116-375-9

Šišková, T.: *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

Takové je Švédsko. Informační leták. Švédský institut: Stockholm 2009.

Dostupné na:

http://www.sweden.se/upload/Sweden_se/otherlanguages/factsheets/SI/This_is_Sweden_Czech_72.pdf

Tegsjö, B.: *Experience and proposals from a migration statistics project at Statistics Sweden*. 28th CEIES seminar - Migration statistics in Riga, 9 and 10 June 2005 (str. 123 – 131). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2005. 165 s. ISBN: 92-79-00067-5

Tollarová, B.: *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Biograf (39) 2006: 107 odst. [cit. 2010-05-05]

Dostupné z www: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3902>

Vojtková, M.: *Teorie mezinárodní migrace*. Sociowebweb 27. 10. 2005 [cit. 2010-06-01]

Dostupné z www: www.socioweb.cz-index.php3-disp-teorie-shw-197-lst-111.html

Westin, Ch.: *Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism*. Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations. Stockholm University 2010. Dostupné z www: <http://www.migrationinformation.org/usfocus/display.cfm?ID=406>

Internetové zdroje

www.migraceonline.cz
www.czso.cz
www.mvcr.cz
www.mzv.cz
www.mpsv.cz
portal.gov.cz
www.svedsko.orbion.cz
www.businessinfo.cz
<http://www.osn.cz>
www.nationsencyclopedia.com
www.migration.ucdavis.edu
www.sweden.se
<http://www.scb.se>
www.integrationindex.eu
www.immi.se
<http://www.migrationsverket.se>
<http://www.skatteverket.se>
<http://www.migrationinformation.org>
<http://www.focus-migration.de>

Přílohy

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rozdělení migrace.....	25
Obrázek 2: Švédsko	45
Obrázek 3: Počty cizinců ve vybraných státech	51
Obrázek 4: Imigrace do Švédska v roce 2008 podle země původu.....	52
Obrázek 5: Immigration from Czech Republic 2004-2009	53
Obrázek 6: Srovnávací studie MIPEX.....	58
Obrázek 7: Zaměstnanost ve švédském dřevozpracujícím průmyslu	66
Obrázek 8: Počet pracovníků společnosti Soonrich	69
Obrázek 9: Míra nezaměstnanosti	76

Seznam respondentů

Ivo Krsek, 27 let, 2 roky pobytu ve Švédsku

Petr Junek, 27 let, 4 roky pobytu ve Švédsku

J. K., 28 let, 2x ve Švédsku

M. S., 26 let, 2x ve Švédsku

J. Z., 28 let, 1x ve Švédsku

F. K., 30 let, 2x ve Švédsku

J. Š., 23 let, 1x ve Švédsku

K. M., 22 let, 1x ve Švédsku

Obrazová příloha

Foto: Jan Zikmund, Ivo Krsek

Modelové ubytování, ze kterého vyrážejí zaměstnanci Soonrich za prací do okolních lesů.

Na místo určení dorazí auty, vezmou se zásoby na celý den a vyráží se za prací.

Přebírání nových sazenic stromků....

... a jejich následná distribuce k místu určení.

Typická švédská krajina je plná lesů a vodních ploch.

Častou náplní volného času je rybaření.

Křovinořezy připravené k použití